

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

GESTA S. MARCELLI PAPAE, QVAE IN ANTIQVISSIMIS MARTYROLOGIIS CITANTVR, GRAUITER & FIDELITER CONSCRIPTA; VT DOCTI VIRI CENSENT; à Romana Ecclesiae Notarijs.

16. IANUAR.

Thraſon
alioſ ſanctos
martyres.Cyriacus
cum ſocijs
mittitur in
carcerem.Sifinnius
ſiſtitur Ma-
ximiano.Sifinnij
fortitudo.

Matth. 23.

Apronianus
credit in
Chriſtum.Chriſmate
conſigna-
tur.

Tempore illo, quo Maximianus redijt de partibus Aphricæ ad urbem Romam, volens placere Diocletiano Auguſto, vt in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam Chriſtianorum, omnes milites ſiue Romanos, ſiue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere; & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodendam damnare. In ipſo tempore erat vir Chriſtianus, nomine Thraſon, vir potens & facultaribus locuples, & vita fidelis. Hic cum vidiffet affligi Chriſtianos fatigatione & labore, de ſua facultate ſanctis martyribus alimoniam & victum miniſtrabat per viros Chriſtianos, Sifinnium, Cyriacum, Smaragdum & Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, urbis Romæ Epifcopus, gaudio repletus eſt; cumq; ab illis ad ſe accerſitis, rem omnem didiciſſet, inito conſilio, conſecrauit Sifinnium & Cyriacum diaconos eccleſiæ Romanæ. Factum eſt autem, vt vna nocte, dum deferrent humeris ſuis ſanctis martyribus victum, quem Thraſon miniſtrabat, tenti ſint à militibus paganis, & perducti ad tribunum Spurium. Suſcipiens autem eos tribunus, retruſit in cuſtodiam publicam: Poſt diem verò tertium nunciavit Maximiano Auguſto. Qui iuſſit, vt ſub cuſtodia foderent arenam, & humeris ſuis portarent vſque ad locum, vbi thermæ ædificabantur. Erat autem vir ſenex inter eos nomine Saturninus, qui iam ſenectute maceratus fuerat; & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cum fieri viderent cuſtodes, quia Sifinnius & Cyriacus diaconi & ſuas & aliorum ſarcinas cum adiutorio Chriſti portarent, mirati ſunt; & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam nunciavit Maximiano Auguſto; dicens, quòd cum hymnis & laudibus Dei & omni veneratione Chriſto gloriam redderent.

Eodem tempore miſit Maximianus Auguſtus; & iuſſit ſibi Sifinnium præſentari. Qui cum præſentatus fuiſſet, dixit ad eum Maximianus; Quis vocaris? Reſpondit; Ego peccator, ſeruus ſeruoꝝ Domini noſtri Ieſu Chriſti, Sifinnius vocor. Maximianus Auguſtus dixit; Quæ carmina ſunt vobis? Reſpondit Sifinnius diaconus, dicens; Si cognoſceres, quæ ſunt carmina fidelium, ſcires creatorem tuum. Reſpondit Maximianus, dicens; Et quis eſt creator, niſi inuidus Hercules? Reſpondit Sifinnius diaconus; Nobis turpe eſt vel nominare, vel audire illum. Maximianus dixit; Vnũ tibi è duobus elige feſtinus. Aut ſacrifica deo Herculi; aut carnes tuas ignibus cremabo. Sifinnius diaconus dixit; Ego quidem ſemper hoc optauij; ſi tamen meritus fuero; vt coronam deſideratam accipiam. Iratus Maximianus Auguſtus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui retruſit eum in cuſtodia Mamertini; & fuit ibi in cuſtodia diebus ſeptendecim.

Post hos dies, iuſſit Laodicius præfectus adſpectibus ſuis Sifinnium præſentari. Qui cum præſentatus fuiſſet ab Aproniano Commentarienſi; ſubiò lux de cælo facta eſt, & vox de luce exijt, dicens; Venite ad me benediſti patris mei; percipite regnum; quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Sifinnij diaconi, dicens; Adiuro te per Chriſtum, quem conſiteris, nè tardes me baptizare; & facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata eſt aqua, & catechizauit eum; & benedixit fontem; & depoſuit eum nudum in peluim, dicens ei; Credis in Deum patrem & filium & ſpiritum ſanctum? Et ille reſpondit; Credo. Et Sifinnius diaconus dixit ei; Illuminet te Chriſtus. Et eleuauit eum de pelui; & duxit eum ad ſanctum Marcellum epifcopum; qui eum chriſmate conſignauit; & poſt hæc altare conſecrauit. Tunc participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Eodem die poſt meridiem iuſſit ſibi Laodicius præſentari Sifinnium diaconum. Veniens autem eum Sifinnio Apronianus Commentarienſis iam baptizatus, cœpit clamare & dicere; Quid vos coarctat diabolus in Dei ſeruos tanta mala exercere? Præfectus autem dixit Aproniano; Quomodo video, & tu Chriſtianus eſte tuus es. Reſpondit

dit Apronianus; Væ mihi infelici; qui perdidisti dies meos. Præfectus dixit; Verè modò perdes dies tuos; & iussit eum capitalem subire sententiam, dicens; Si hic extinctus non fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in viam Salariam, milliario secundo capite truncatus est sub die quarto Nonarum Februariarum.

Tunc iussit retrudi in custodiam Saturninum senem & Sisinnium diaconem, dicens; Si non immolauerint dijs, diuersis eos poenis interficiam. Cumque essent in custodia, veniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fiducia. Audiens hoc Laodicius præfectus, iussit sibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et post dies quadraginta duos, misit & exhibuit Saturninum & Sisinnium. Qui vincti catenis, adducti sunt in cõspectu Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius; Quid est? Deposuistis vanam superstitionem; & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Respondit Sisinnius diaconus; Nos peccatores adoramus Dominum Iesum Christum, filium Dei; Nam demonibus & lapidibus nunquam humiliamur. Laodicius dixit; Deferatur tripodæ, & thurificent maiestatis. Saturninus dixit; Conterat Dominus deos gentium. Et continuo soluta est tripodæ ærea velut lutum. Quod videntes duo milites Papias & Maurus, ceciderunt clamare & dicere; Verè Deus est Dominus Iesus Christus, quem colunt Sisinnius & Saturninus.

Iratu itaque Laodicius, iussit eos in eculeo leuari. Et cum traherentur nervis, fustibus & scorpionibus cõsi sunt. Illi autem clamabant, dicentes; Gloria tibi Domine Iesu Christe; quia meruimus socij fieri seruatorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clamabant, dicentes; Vt quid vos coarctat diabolus in seruos Dei ista exercere? Iratus Laodicius, iussit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem; Saturnino autem & Sisinnio flammam ad latera poni. Et cum in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agerent, iussit eos capitalem subire sententiam. Et depositi de eculeo, ducti sunt in viam Numentanam milliario secundo ab vrbe; & ibi capite truncati sunt. Eorum autem corpora collegit Thrason cum Iohanne presbytero, & sepeliuit in prædio suo via Salaria tertio Calend. Decembris.

Post dies verò duodecim, iussit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, qui baptizati fuerant à beato Marcello episcopo, sibi præsentari in circo Flamineo. Quos cum vidisset, dixit ad eos; Nunc cognoui, quòd & vos Christiani sitis. Papias dixit; Verè Christiani. Dixit ad eos Laodicius; Deponite vanam fallaciam; & adorate deos, quos principes adorant. Respondit Maurus, & dixit; Adorent eos, qui desperauerunt de animabus suis; vt in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit; Modò vos desperatis de animabus vestris; si non sacrificatis dijs immortalibus. Audite & facite quæ dico, & vivite. Respondit Papias; Sacrifica tu, & vive in tormentis æternalibus. Tunc iussit eos stetni in terram, & fustibus cædi. Et cum diu caderentur, nulla vox ex eis audita est, nisi tantum, Christe adiua nos seruos tuos. Tunc iussit eos leuari de terra, & plumbatis cædi. Et cum diu caderentur, emiserunt spiritum. Quorum corpora collegit noctu Iohannes presbyter, & sepeliuit in via Numentana sub die quarto Calendarum Februariarum ad * Lymphas beati Petri, vbi baptizabat. Post dies autem multos, narrauit omnia Laodicius præfectus Augustis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de sanctis, quos interfecerat; & gauisi sunt Diocletianus & Maximianus Augusti. Deinde post paucos dies nunciatum est Diocletiano Augusto, quòd filia eius Artemia à dæmonio vexaretur. Vnde grandi afflictione contristatus est, & diè præsentis noluit comedere cibum. Et dum multo tempore esset in custodia beatus Cyriacus, & iam de eo obliuio esset facta, multi Christiani pergebant ad eum in custodiam, & cæci illuminabantur, atque infirmi salui fiebant à languoribus suis. Interea cœpit vrgeri Artemia Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cum nunciatum fuisset Diocletiano Augusto, intrauit ad eam in cubiculum; & ecce ipse dæmon clamare cœpit per Artemiam præsentem Diocletiano; Nisi venerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confestim autem misit Diocletianus ad eum in custodiam, vbi erat inclusus & constrictus cum Largo & Smaragdò; & eiecit eum de custodia. Et cum præsentatus ei fuisset, rogabat eum, vt intraret ad filiam eius.

Cumque intrasset ad eam Cyriacus, dixit; In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi, vt ex eas ab ea. Dæmon autem respondit per os Artemiæ, dicens; Si vis vt exeam, da mihi vas, vbi ingrediar. Dicit ei Cyriacus; Si potes, ecce corpus meum ingredere.

re. Respondit diabolus; In vas tuum nō possum ingredi; quia vndique clausum & signatum est. Dicit ei Cyriacus; In nomine Domini nostri Iesu Christi crucifixi, exi, vt fiat vas mundum superuenienti spiritui sancto. Et dixit ad Artemiam; Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum, Dominum nostrum. At ille exclamauit, dicens; O Cyriace, si hinc me eijcis, in Persidem te faciam venire. Dicit ei Cyriacus; In nomine Domini nostri Iesu Christi, exi. Tunc exclamauit Artemia, dicens; Per ipsum nomen te coniuuro, vt me baptizes! quia video de longè Dominum, quem tu prædicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus; leuauerunt eam. Altera autem die secundum consuetudinem catechizauit eam; & allatam aquam benedixit sanctus Cyriacus; & baptizauit eam præsentem matre sua Serena Augusta. Ab eodem die semper dicebat Serena filia sua; vt fideliter amaret religionem Christianam. Post menses verò decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cœpit Diocletianus Augustus benè habere Cyriacum diaconum; & donauit ei domum, & præcepit, vt securus viueret in vrbe Roma, faciente Serena vxore sua.

Artemia fit
Christiana.

S. Cyriacus
securè degit
Roma.

Serena Au-
gusta Chri-
stianissima.

Cyriacus
expellit de-
monem à
filia regis
Perfarum.

Iobia bap-
tizatur, & pa-
ter eius &c.

Diocletia-
nus morit.

Post paucum verò tempus, venit legatio à rege Perfarum ad Diocletianum Augustum, vt Cyriacum diaconem ad eum dirigeret? quia filia eius à demonio vexabatur. Diocletianus verò videns tantam supplicationem Saporis regis Perfarum; præcepit vxori suæ Serenæ, vt rogaret ad se venire Cyriacum diaconem. Et cum venisset Cyriacus ad Serenam Augustam, dixit ei legationem Saporis regis Perfarum; sicut dixerat ei Diocletianus Augustus maritus suus. Dixit ei Cyriacus diaconus; Cum auxilio Domini mei Iesu Christi Saluatoris, vadam securus. Itaque Serena Augusta Christianissima dedit ei vehicula, vel necessaria quæque in nauis, & cum Largo & Smaragdo perrexit vsq; in Persidem? milites verò cum veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo suo pergens, iugiter psallebat Domino; vsquedum perueniret ad Saporem regem Perfarum. Cumque præsentati fuissent regi Cyriacus diaconus, & Largo & Smaragdus, dixit ad eos; Quis ex vobis dicitur Cyriacus diaconus? Et vt cognouit, quis esset diaconus, adorauit eum; rogauitque vt introiret in cubiculum ad filiam eius, nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum; Quid est Cyriace? Respondit Cyriacus; In nomine Domini mei Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, exi, & iam vltra non reuertaris in eam. Respondit diabolus; Fatigatus es, Respondit Cyriacus; Ego huc veni in nomine Domini mei Iesu Christi; cuius auxilio non sum fatigatus; sed in omnibus gubernatus. Dicit ei diabolus; Tamen ego te perduxi, ad quod volui. Cyriacus autem diaconus cum vidisset puellam fatigari; proiecit se in pauimentum; orans & flens & dicens; Imperat tibi Dominus meus Iesus Christus; quem cōfessus es, vt ex eas. Respondit diabolus; Da mihi vas, quod ingrediar. Sanctus Cyriacus dixit; Dominus Iesus Christus; Deus de Deo, imperat tibi vt ex eas. Et ecce cū vlulatu magno exiens; clamabat in aère, dicēs; O nomē terribile, quod me coarctat exire. Et ab eadem hora salua facta est Iobia. Tunc beatus Cyriacus dixit ei; Filia, crede in filium Dei; & semper sana eris. Respondit Iobia; Ego credo in Dominum Iesum Christum; quem prædicas. Et fecit eam catechumenam more solito, & catechizauit eam, & allata aqua, deposuit eam nudam in concham argenteam; & benedixit aquam; & dixit ei; Iobia, credis in patrem & filium & spiritum sanctum? Respondit; Credo. Et dixit ei; Credis carnis resurrectionem? Respondit; Credo; Et leuata de concha, cœpit dicere Iobia; Verè Dominus Iesus Christus, quem prædicat beatus Cyriacus, ipse est Deus. Eadem hora omnes affines eius baptizati sunt, & ipse rex baptizatus est; & alij promiscui sexus, numero quadringenti & viginti. Tunc rex multa dona vel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui sanctus Cyriacus dixit; Nos gratiam Domini nostri Iesu Christi precio non offerimus; sed fide æstimamus. Et nihil accepit; sed tantum pane & aqua cum Largo & Smaragdo vsus est.

Post dies autem quadragintaquinque ascendentes nauim; cum commendationibus epistolarum reuersi sunt Romam. Quem cum grādi honore suscepit Diocletianus Augustus cum vxore sua & filia; & cœpit habitare cum Largo & Smaragdo in domo, quam ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc post menses duos ambulauit Diocletianus Augustus ad Dalmatiam? ibique ægritudine fatigatus, per testamentum fecit cohæredes filios suos; & mortuus est. Hoc audiens filius eius Maximianus

nus Augustus, præcepit vt Christiani, vbicunquè inuenti fuissent, punirentur. Et zelo ductus propter sororem suam Artemiam, misit & tenuit Cyriacum diaconum, posuitque in custodia; & præcepit, vt in die processionis suæ, ad exemplum Christianorum, Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniēs autem in die processionis suæ Marcellus episcopus, obtulit se Maximiano Augusto, dicēs ei, Pietati tuæ suggero; seruos Dei, qui orant pro regno tuo & pro Rep. quare trucas? Tunc iratus Maximianus Augustus, præcepit vt fustibus cederetur & expelleretur ab Vrbe Marcellus episcopus. Et Carpasio vicario mandauit in hæc verba; Audi Carpasi; Cyriacum sacrilegum, qui carminibus & incantationibus magicis suadet hominibus Christum confiteri; diuersis poenis affligē, si non libamina dijs obtulerit.

Mittēs autem Carpasius vicarius ad custodiam, adduxit Cyriacum diaconum, Largum, Smaragdum & Crescentianum; & iussit eos in Tellure presentari. Quibus & dixit; Quare non obauditis præceptis principum; & offertis libamina dijs immortalibus? Respondit Cyriacus cum Largo, Smaragdo & Crescentiano; Nos Domino Iesu Christo libamina offerimus. Carpasius vicarius dixit; Quod vobis iubetur, facite. Senectus tua albā facta est Cyriace; sed modò eam iuuenem faciam. Et iussit picem liquari; & cum liquata fuisset; præcepit vt in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille autem clamabat, dicens; Gloria tibi Domine, qui nos seruos tuos dignatus es cælestis regni portas facere introire. Dicit & alijs Carpasius; Num sacrificatis, aut peribitis sicut perfidus Cyriacus? Dixerunt; Nos peccatores Domino Iesu Christo nosmetipsos sacrificium offerimus. Tunc Carpasius vicarius adduxit in conspectum suum euleum; & iussit suspendi in eo Crescentianum, in conspectu Cyriaci, Larki & Smaragdi. Et cum diu traheretur neruis, & fustibus & vnguibus raderetur; voce magna clamauit; dicens; Gloria tibi Domine Iesu Christe; qui nos ad gratiam tuā dignatus es euocare. Carpasius dixit; Date flammās ad latera eius. Et cum diu incendio cōstrictus vreretur, emisit spiritum. Cuius corpus iussit iactari ante cliuam vrsi; in platea ante templum Palladis. Ipsa nocte venit Iohānes presbyter, & collegit corpus eius, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ; in arenario via Salaria; octauo Calend. Decembris.

Pix liquida funditur in caput S. Cyriaci.

Crescentianus reddit animam.

Post mortem autem Crescentiani; retransit in custodiam Largum & Smaragdum & Cyriacum. Post dies verò quatuor resedit in eodem loco in Tellure, & præcepit sibi presentari Cyriacum diaconem, cui sic dixit; Quare dies senectutis tuæ cum tormētis ad inferos deducis? Cyriacus respondit; Ego semper pro Christo mori optaui. Dicit ei Carpasius; Sacrifica dijs immortalibus; & viues. Cyriacus respondit; Sacrificent eis; qui non cognouerunt creatorem suum Dominum nostrum Iesum Christum. Tunc iussit eum in catasta extendi; & attrahi neruis; & fustibus cedi. Cyriacus autem clamabat, dicens; Miserere mihi peccatori Domine Iesu Christe. Eodem die nunciauit Carpasius vicarius Maximiano Augusto omnia, quæ exercuerat in sanctos Dei. Iratus ergò Maximianus, iussit omnes vincōs, qui erant in custodia, vnā cum Cyriaco capite truncari. Et data sententia, ducti sunt cum Cyriaco diacono promiscui sexus viginti & vnus; & decollati sunt via Salaria intra thermas Salustij forās muros. Quorum corpora collegit nocte Iohannes presbyter, & sepeliuit alios in eadem via; sanctum verò Cyriacum collegit; & commendaui sub die xvij. Calend. Aprilis. Ipso tempore Maximianus interfecit sororem suam Artemiam. Post dies autem octo, veniens Marcellus episcopus cum Lucina matrona Christianissima, condidit corpora sanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & imposuit noctū in pauone cum eunuchis suis; & sustulit inde, vbi commendata fuerant, & transtulit cum sancto Cyriaco in prædium suum via Ostiensi, milliario ab vrbe Roma septimo; vbi requiescunt in sarcophagis lapideis, quos manu sua recondidit beata Lucina in pace, vj. Idus Augusti.

Cyriacus capite plectitur cum alijs 21.

Artemia necatur.

Eodem tempore beata Lucina fecit donationem de facultate sua & ex omnibus que habuit, ecclesiæ catholicæ. Hoc audiens Maximianus Augustus; indignatus proscriptioe eam damnauit. Illa autē rogauit sanctum Marcellum episcopum; vt domum eius ecclesiam consecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcellus episcopus. At vbi frequenter in eadem domo Missas celebrasset in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus Augustus; iratus præcepit, vt in eadem ecclesia planæ sternerentur ad animalia stabulada, & eundem Marcellum episcopum ad seruitium animalium deputauit cum custodia publica. Vbi etiam post multos annos seruido emisit spiritum, septimo decimo

Nota de Missarū celebratione.

Marcelli
Papæ felix
obitus.

decimo Calend. Februarij. Cuius corpus rapuit Iohannes presbyter noctu cum beata Lucina, & condidit cum aromatibus, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria, nō longè ab vrbe Roma, milliario tertio, vbi requiescit in pace.

Eodem tempore Maximianus Augustus præcepit ad se venire Carpasium, & interrogauit eum de discussione & nece sanctorum. Et cum vidisset Carpasium placatum sibi Maximianum, petijt ab eo domū beati Cyriaci. Qui confestim quod petebatur, ei concessit; Et cum introisset in eadem domum, quam donauerat beato Cyriaco Diocletianus Augustus, inuenit locum, vbi sanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem consecrauit beatus Marcellus episcopus, vbi frequenter baptizabat sanctus Cyriacus venientes ad fidem. Tunc Carpasius vicarius paganus crudelissimus, cum in eadem domo inuenisset baptisterium, fecit in loco eodem balneum, quasi ad deridendam legem Christianorum. Vbi frequenter meretrices & scenici lauacra sibi exhibebant, turpi lucro gaudentes in loco sanctificato. Et cum frequenter ista fierent ab impijs & sceleratis, quadam die cum se lauissent, & exhiberent sibi epulas, exeunte Carpasio de balneo cum multis sceleratis, decem & nouem cum Carpasio vicario subito ceciderunt, & mortui sunt. Ab eodem die clauserunt balneum, & factus est timor magnus in eadem regione vsque in hodiernum diem. Sanctorum verò corpora, hoc est, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Crescentiani, Mamie & Iuliane, sepulta sunt in via Ostiensi milliario ab vrbe Roma plus minus octauo: vbi orationes eorum florent nunc & semper, & quousque mundus iste voluitur, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Vltio diuina in Carpasium & alios prophanos.

SERMO SANCTI HILARII EPISCOPI ARELATENSIS, DE VITA ET MORTE BEATISSIMI Honorati, Patris præcipui monachorum Lirimensium, & Episcopi Arelatensis.

16. IANVAR.
* memorijs

* & dignitatis

3. Reg. 18.

Philip. 3.

Prou. 10.
Viri illustrium mentium.

Gnoscitis, dilectissimi, diem publicis fidelium * mœroribus consecratum: Qui mihi quandiu caducos vitæ huius dies Dominus indulserit, semper quidè acerbitatibus grauis, plenus tamen * consolatoria laude adueniet. Hodie enim ille sanctæ recordationis, ecclesiæ huius Antistes, virtute, sacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus: quicquid ad clausulam elocutionis adiecero, absurdum poterit iudicari: Si enim dixerò, Ad astra migravit: ille etiam dum in terris moraretur, inter splendidissima regni Dei astra numeratus est: Addam, Christo adstat? Quando autem ei in vita sua ille non adstitit, cui omnis vita illam Elize vocè habuit, Viuit Dominus, cui adsto hodie? Dicam, Terrena deseruit, cuius, vt Apostolus ait, cõuersatio semper in cœlis fuit? Similiter itaque, quãtum certò animus meus habet, quicquid de tali viro dicendū occurrerit, ipsa sui magnitudine cõgruo exitu caret. Cõpugnant mœroribus gaudia: Talem reminisci, dulce est: Tali carere, supplicium.

Duplex itaq; materia me prouocat: illic me laudum suarū gratia ad sermonem trahit, hinc ad singultus retrahunt damna communia. Ignoscite itaque, si diripientibus sibi duobus his affectibus mentem meam, oris mei officium, tanquàm duobus dominis famulatum congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus suggerit, totum hoc sibi inter damna numerans dolor vendicat: Quanquàm, etsi ad esset mihi serenitas mentis, & famulatu idoneo menti lingua seruiret, num abundantius laus eius proferri sermonibus meis poterat, quàm in vestris sensibus manet? Nemo est, vt puto, cui non illius viri gratia maior occurrat, quàm possit opulentissima cuiuslibet proferre facundia. Quia ergò, vt Scriptura loquitur, Iustorum memoria cum laudibus semper est, nec potest quisquam meritorum illustrium viros non cum laude memorare: proferam, vt facultas datur, aliqua ex his, quæ de illo dilectionis vestræ corda meditatur. Adiuua bût utique sensus vestri conatus meos, & quod sermone meo expediri difficile est, vestra sibi pectora proprijs cogitationibus eloquentur:

Scriptura

DE S. HONORATO EPISCOPO ARELATENSI.

371

Scriptura quodam loco continet: Sapientia in exitu canitur. hoc est dicere: Sapientis conuersatio in conuersationis sine laudatur. vnde & in alio loco: Nè laudes, inquit, hominem in vita sua. & iterùm: Ante mortem nè laudaueris quenquam. tanquam si diceret: Lauda post mortem. in viuientis enim laudibus, & laudato, locus vanæ exultationis offertur, & laudatori maximè nota assentationis affigitur. Multis autè modis vtile est laudare defunctum: primùm, quia dum abest, cui gratificari laudatione possumus, necesse est, vt ad largitorem gratiæ Deum laus tota referatur: deindè, quia sola virtutis admiratio residet, vbi suspicio assentationis aufertur. Defuncti itaque laus in sancta fidelium congregatione prolata, plena est ædificationis, vacua iactantiæ: merita quoque eius, qui laudatur, in hoc accrescunt, quia plures sua laude proficiunt. Nec verebor, nè nimis forsitan fauorabiliter de meo loqui credar: quia præterquam quòd nihil non inferius dici suis virtutibus potest, nemo est qui non illum suum compute, suum senferit, suumque crediderit. Non tamen ego ingenij fiducia, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto: quam si quis præscæ eloquentiæ author attingeret, non solum facundia non ornaret, sed victus materiæ mole succumberet. Vester me amor prouocat, vester affectus de illo loquendi fiduciam subministrat. Animabitur ipsius, vt credimus, merito sermo, quanuis * tepentis ingenij, & quod iacet verbis, eleuabitur rebus, & effusa in illum charitate vestrorum pectorum condietur.

Eccii. 11.

Laudare defunctos, multis modis vtile.

*repentis

Est illud notum omnibus oratoriæ disciplinæ, quorum laudandam receperint vitam, patriam prius & originem prædicare: vt quod in proprijs virtutibus deest, in patrū gloria præcessisse videatur. Nos autem in Christo vnum sumus omnes, & fastigium est nobilitatis, inter filios Dei computari: nec addere nobis quicquam ad dignitatem terræ originis decus, nisi contemptus sui potest. Nemo est in cælestibus gloriosior, quam qui repudiato parentum stemmate, elegit sola Christi paternitate censer. Prætermitto itaque commemorare auita illius secularium honorum insignia, & quod concupiscibile, ac penè summum mundus habet, vsque ad consulatus prouectam familiæ suæ nobilitatem, maiore generositate pectoris fastiditam, nec placuisse illum sibi de superuacuis suorum honoribus, qui pro amore veritatis iam non suos optabat. Ad illud potius meus sermo festinat, qua fide baptismum, in adolescentiæ annis proprio concupierit arbitratu, quam maturo consilio sanus mortem expauerit, qui eam ante baptismum vitæ caritatem esse perspexerat: Qua siti vitam suam desiderauerit vitali fonte renouari, quam dulcis ei infantia, quam modesta pueritia, quam grauis adolescentiæ fuerit, quam omnes etiam ætatum gradus, gratia semper & virtute transcenderit, maiorque se semper inuētus sit, vt prorsus diuino quodam pædagogio educatū putes. Eruditur sine aliqua suorum instantia, seruat, iuuante Deo, baptismum præter vllam hominum sollicitudinem, & quod his maius est, recenti adhuc & illibato nitore fontis, sine admonitore conuertitur: sine admonitore dixi? & vbi est illud, quòd patria obstabat? quòd oblectabatur pater? quòd propinquitatis tota renitebatur? Intrauerat enim gratia sua omnium sensus, & cum eum sibi Christus assumeret, certatim in suis omnibus mundus tenebat: alios dulcedo ipsius obligauerat, alios collegij blandimenta deuinxerat, alios in varijs iuuenum exercitijs admiratio secularium virtutum tenebat. Quot illi vitæ prioris gratiæ fuerant, tot à conuersione vinculis retrahebatur. Commune quoddam familiæ decus præcipi omnes timebant: Et verè quis vnquam illum habitus non quasi proprius accepit? quos aliquando amictus non ornauit? Itaque velut splendidissimā gemmam, & commune omnium decus eripi sibi simul patria, simul familiares, simul parentes putabant. Neque enim immutanda hæc omnia, & reformanda in melius, vt vidimus, sed quasi moritura esse credebant.

Summa nobilitas, in filijs Dei numerari.

Expetit baptismum adolescens Honoratus.

A baptismo dat se vitæ religiosæ,

Et indè illud erat, quòd quia omnia, quæ adorsus erat, strenuè eum pater agere perspexerat, à baptisinate, quandiu potuit, auertit: timens, nè totus simul, sicut consecutum est, religionis amore raperetur. Inualuit tamen desiderium & amor Christi, & baptismum, discussis patris dissimulationibus, pueritia fidelis inuasit: ita enim adhuc se catechumenus inter primæ fidei rudimenta formauerat, lasciuiam pro reuerentia accipiendi quandoque baptismatis respuens, clericos vt patres honorans, & puerili interdum censu pauperem iuuans. quicquid habere adhuc illa ætas, & plus vtiqùe pro nouitate habendi amare poterat, miseratio ne prodigus offerebat, iam tunc in paruo præmeditans cuncta contemnere, & sua simul vniuersa largiri. His itaque & talibus exercitijs

Catechumenus adhuc, viuit admodum pie.

tijis

Parfs cum nititur mūdi vanitatibus implicare.

tijs ad baptismum se fides catechumeni robusta proripuit: hinc iam prouidus pater, & tenera pietatis suspicione sollicitus, varijs eū oblectationibus prouocare, studijs iuuentutis illicere, diuersis voluptatibus mundi irretire, & quasi in collegium cum filio adulescente iuuenescere: venatibus, ludorumque varietatibus occupari, & tota ad subiugandam illam ætatem, seculi huius dulcedine armari. Nec immeritò eum secularis pater sibi à Christo præripi timebat, quem inter reliquos ornatissimos iuuenes velut vnicum complectebatur.

Ille omnia contemnit.

3. Ioan. 2.

Alludit ad id, quod est Gen. 19.

Verum illi maior inter hæc omnia erat custodiendi baptismatis cura: fastidiebat adulescens, quo grandæuus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione compellans: Delectat hæc vita, sed decipit: alia in ecclesijs præcepta recitatur: alia ibi in auribus meis mandata sonuerunt: illic modestia, continentia, & pudor traditur, hæc effrenata luxuria nutritur: ibi pietas viget, hæc exercitatio corporalis: illic ad æternum Christus inuitat, hæc diabolus ad temporale sollicitat: Omne quod in mūdo est, vanitas est, & concupiscentia oculorum: & mundus transit, & concupiscentia eius: Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum, sicut & Deus manet in æternū. Festinemus ergò erui ab his laqueis, dum adhuc minus tenemur: difficile diū illigata soluuntur: facilius est tenera euellere, quam robusta succidere: In monte saluam fac animam tuam, ne fortè apprehendat te malæ cogitationes: citò serpit voluptatis venenum. Seruanda est Christo per Christi gratiam sumpta libertas: alij aurum, argentumque mirentur: dominantur, vt video, metalla dominantibus. Alij prædia atque mancipia non sine animi sui captiuitate possideant, & honorem diuinæ in se imaginis premant: Mihi satis est, mancipium non esse vitiorum: mihi salus, gaudium: mihi coniunx, sapientia: mihi in virtutibus, voluptas: mihi Christus thesaurus sit. Qui penfabit gaudia caduca melioribus: dabit & in hac vita studijs disciplinæ se oblectari & ornari, & inter hæc dignum fieri cælestibus regnis.

Summum seruitutis genus, licetia iuuentutis.

Cant. 2.

Nec longas talis meditatio moras pertulit, sed ilicò in flamma conuersionis nutrita huiusmodi fomentis scintilla prorupit. Iugum Dominicæ seruitutis subdita ceruice suscipiens, iugum libertatis excussit, intelligens summum esse captiuitatis genus licentiam iuuentutis. Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis vestium splendor, ceruicis lacteæ decus pallijs rigentibus occupatur, transit lætitia in grauitatem: membrorum vigor, animi vigore mutatur: virtus corporis, in virtutē spiritūs migrat, pallescit ieiunio speciosa facies, & prius succi plena, fit plena grauitatis. Et quid plura? ita repente totus alius ex alio ostenditur, vt non aliter genitor ipsius, quæ orbatu filio pater lamentaretur. Et verè plena mortificatio corporis, sed vita illic spiritūs erat. Tota hinc parentum persecutio insinuat, & suscitatur: tunc solum & primum patri contumax fuit, cum Dei patris filius esse contendit, ordinata iam tunc in Deo, sicut Salomon præcepit, charitate. Ità enim propheta memoratus sub Dei voce pronunciat: Ordinate in me charitatem. Ordinauit planè eam ille, & sub charitatis dispositione, perspexit primò Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque se senectus patris, ætatis illius conuersione credebat: occurrit, renititur, comminatur: nec tamen vllò horum pueritia Deo freta, concutitur.

Frater 5. Honorati, eius exēplo conuertitur. Certamen virtutum.

Lapis illis pro ceruicæ cali.

Adiit tyroni suo Dominus consolator, nec distulit vnum ei ex germanis in collegium suscitare: qui exemplo ipsius ad conuersionem vocatus, & senior iuniorum secutus, in ipso breui quo vixit tempore, sicut collegio illum, ita etiā virtute comitatus est. Hinc iam inter illos certamina grata propositi, cuius mens ad pietatem mollior, cuius cibus durior, cuius sermo blandior, cuius amictus asperior: Quis loqui rariùs, quis orare crebriùs posset. Quem minùs detineret lectus, quem magis lectio: quem minùs moueret inuidia, quem magis misericordia: Quis daret promptiùs, quod sibi detraxisset, quis libentiùs hospiti stratum cilicij, & ceruicæ illud cōsueti lapidis offerret. Quis peregrinum promptiùs ante elemosinæ dispensationem lachrymis foueret, & affectu priùs Christum, quam aduenam cōuiuio pasceret: cui in ore rarior mundus, cui frequentior Christus. Quis in illa sublimitate virtutum sibi metipsum minor videretur, & quo magis merito ascenderet, eo magis compunctione descenderet. Priuatus quidam tunc iam in conuersione eorum episcopatus gerebatur. Mentior, nisi plurimi episcoporum didicere ab illis, dum excipiuntur, excipere: nam si qui rigorem illum propositi non expauerunt, plus illinc humanitatis animo, quam refecionis corpore secum tulerunt. Ornabant itaque omnem patriam, & quantum apud animos multorum maner, custodiebant.

diebantur aliorum ab illis corpora, aliorum spiritus: prout quisque indigens erat aut vestimentis, aut doctrina, aut sumptibus, vestiebantur, instruebantur, alebantur. Nullus illuc peregrinationis labore defessus, non tanquam ad patriam & patrimonij sui rura peruenit. Nullus illinc ad vltiora discedens, non tanquam iterum à domo sua pedem mouit, & iterum sibi relinquere ciues suos visus est, iterum propinquos.

Interea amor in illos omnium crescebat, multiplicabatur, disseminabatur, & fama in vltiora quaque ferebatur: Totaq; iam erga illos patria, obsequijs & amore ac honore certabat: peruenire illis ad ignobilitatem & paupertatem nō licebat. Quanto magis eorum vita abscondebatur, tanto magis fama emicabat, & alter alterum laudi obijcere, & gloriæ exponere, & ad vnum communem virtutum apicem referre. Sed dum vnusquisque sub vmbra alterius obscurari volebat, tanquam repercussa claritas vtrinque radiabat. Iam quæ illorum grauitas, quàm senilis maturitas, quàm rara foeminarum visitatio, etiam proximarū, & quæ inter tot virtutes totius vanitatis fuga, quàm blanda consolatio, & quàm sollicita custodia erga eorum salutem, qui se eorum doctrinæ mancipauerant? Angelica ab illis vita in terris ducebatur, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in virtute Dei. Pauebāt interea illi gloriam suam, & odorem bonæ conuersationis longè lateq; diffusum, licet ad Dei laudem referrent, sibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant: Percepisse se in vita sua mercedem suam reputabant: humanam conuersationem & gratiam fastidientes, eremi amore flagrabant.

Inito itaque consilio, & quodam modò passi honoris sui persecutionem, ad peregrina contendunt. Iterum patria confurgit, iterum propinqui reluctantur: Spoliari sese hoc simul lumine metuunt omnes. Quod illic, Iesu bone, certamen fidei atque amoris fuit: qui tunc consiliorum, qui precum, qui lachrymarum ambitus? quis non illic sibi officium propinqui vendicauit? aut cuius lachrymæ, non cum lachrymis patris certaerunt? Amittere enim se omnis patria in iuuenibus illis patres sentiebat: & verè erat in illis senectus, non annis cana, sed gratijs: non cariosa artubus, sed moribus vetusta. O quæta, Domine, dispensatio procurationis tuæ, qui lampadas tuas, fidei igne fulgentes, non loco fixas stare pateris, sed præfers eas illuminationi diuersorum locorum, inspirans migrandi voluntatem, & fugiendi gloriam: quæ vtrique multiplicada erat ipso per susceptam peregrinationem virtutis augmento. Diripitur itaque dudum quidem vario misericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga substantia, & æqualiter ad patrimonium propinquus atque extraneus auctonator admittitur. Ità nullus in lucris duntaxat parentum respectus est, ac si rem non suam vendant: Possessio quæ pauperibus, ex quo ab ipsis fuerat possessa, seruiert, pauperibus nunc distribuenda distrahitur. Excepit patria effusam misericordiam, & fletibus effusus repensat.

Exeuntes de terra, & de domo, & de cognitione sua, exemplo pares, verè Abrahamæ filij demonstrantur. Nè quid tamen iuuenili ausu temerè ab ipsis inceptum putaretur, assument senem perfectæ consummatq; grauitatis, quem semper in Christo patrem computantes, patrem nominarunt, Sanctum Caprasium, angelica adhuc in infulis conuersatione degentem: Cuius quanquam dilectio vestra nomen haftenus ignorauerit, & adhuc nesciat vitam, amicis cum suis Christus annumerat: hunc tanquam ordinatorem in Dominò atq; custodem suæ ætatis assumit, quos iam custodes sibi plurima iuuentus elegerat. Queritur ergò peregrinationis latebra, fugitur fama virtutis: at vbi què itur, ibi alia, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ, & portus beati, quos cælestem patriā sitiens peregrinus illustrat. Alij Orientis oras, & quæcunq; alia plena sanctis loca, accipiendi exempli gratia, accedunt: hi quicquid adeunt, exemplis bonis suscitāt: Spargitur vbi què substantia, & in omni accessu eorum bonus Christi odor fragrat: expetunt litora, quibus barbara esset etiam illa, quæ plurima in ipsis erat, Romana eloquentia. Longum est percurrere, quem ab illis profectum vnusquisque locus traxerit, quam salubritatē ecclesijs, sine vilo clericatus actu inuexerint, quot magistris magistri in silentio fuerint. Illud commemorasse sufficiat, intrepidè ab illis, pro Christi desiderio, maris reuma toleratum, squallorem ac sterilitatem Achaici litoris expetitam, & tam delicatè, tam molliter educatos, contra tantas aquarum & aurarum varietates decertasse. Quod quàm graue, quàm intolerabile illi teneritudini fuerit, excessus illic germani sui beatissimi in Christo viri Venantij, & infirmitatis suæ, suorumq; protestabatur. Iam quid in illo

Magnum hospitalitatis studium.

Crescit fama eorum, dum latere cupiunt.

Dolent se ab alijs laudari.

Distrahunt res & facultates suas.

Dant pauperibus. Gen. 12.

Caprasium sibi patrem adsciscunt.

Venantius frater S. Honorati.

norati, Me
tone dece
dit.

funere Metona aut extulisse se, aut percepisse crediderit, multiplicibus psallentium in-
dicavit agminibus: hinc Hebræus, hinc Græcus, hinc Latinus exultat: Iudæus ipse Chri-
stum respiciens, fidelem Christi seruum admiratur. Astra ipsa feruētes chori pulsant, &
vt credimus, cum humanis vocibus angelici chori concinunt: fidelis famulo suo Chri-
stus occurrit: Eugē Venanti, serue bone & fidelis: & dum audis, intra in gaudium Do-
mini tui, memento nostrī, quos adhuc seculi gaudia impugnant. Accipiunt finem car-
nis animæque certamina, sumit principium vitæ perennis gloria.

S. Honora-
tus redit in
Italiam.

Hinc iam vobis Honoratum vestrum Christus reducit, & occulta manu salubritatem
regressus sui temperat. Nam quicquid præterfluens tangit, illuminat: huius Italia benedi-
ci gaudet introitu, hunc Tuscia veneratur, complectitur, & blandissimas per sacerdo-
tes suos moras nequit. Porro Dei prouidentia nobis prospiciens, cuncta distumpit, &
quem è patria eremi desideria, prouocant, hunc in eremum huic vrbi propinquam,
Christus inuitat. Vacantem itaque insulam ob nimietatem squaloris, & inaccessam ve-
nenatorum animalium metu, Alpino haud longè iugo subditam petijt, præter secreti
opportunitatē, sancti ac beatissimi in Christo viri Leontij episcopi oblectatus vicinia,
& charitate constructus, plurimis à nouo ausu retrahere illum conantibus. Nam circun-
iecti accolæ terribilem illam vastitatem ferebāt, & suis illum occupare finibus fidei am-
bitione certabant. Verum ille humanæ conuersationis impatiens, & circuncidi à mun-
do, vel obiectu freti concupiscens, illud corde & ore gestabat, nunc sibi, nunc suis pro-
ferens: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Et
in euangelij Christi ad discipulos factam promissionem: Ecce dedi vobis potestatem
caleandi super serpentes & scorpiones. Ingressus itaque impavidus, & pauorem cete-
rorum securitate sua discutit. Fugit horror solitudinis, cedit turba serpentium. At quæ
non tenebræ illud lumen refugerunt? quæ non illi medicamento venena cefferunt? In-
auditum verè illud, & planè inter miracula ac merita illius mirandum reor, quod tam
frequens, vt vidimus, in illis ariditatibus serpentium occurfus, marinis præsertim assi-
bus excitatus, nulli vnquam non solum periculo, sed nec pauroi fuit.

Leontius
Episcopus.

Psal. 90.

Luc. 10.

S. Honora-
tus ingredi-
tur in Liri-
nensē insulā.

Insigne mi-
raculum.

Quid longiùs morer? Cooperante, vt ita dicam, Christo, omni quæ priùs deterruerat
aduersitate superata, Honoratus vester castra illic quædam Dei collocat, & qui locus
dudum homines à sua commoratione repulerat, angelicis illustratur officijs: Illumina-
tur latibulum, dum ibi lumen oculitur: Cedit ignoti priùs exilij obscuritas, voluntarij
exulis claritati. * Quis ergò mendacio illud conferat? Quocunquè Honoratus accesserit,
adesse illic etiam honorem necesse est. Hic primùm illigatur, diu euitans, clericatus
officio: hic refugam suam sacerdotalis insula nequit, & qui venire ad dignitatem de-
trectauerat, ad ipsum dignitas venit. Apparuit illic presbyter, non duplici tantum, sed
multiplici honore dignissimus, coram quo nullam sacerdotij distantiam, nullum nomi-
nis priuilegium episcopatus agnosceret. Nemo vnquam episcoporum sibi tantum vsur-
pauit, vt se presbyteri illius collegam computaret. Verum ille tam integram in sacerdo-
tio monachi humilitatem conseruabat, quàm plenè monachus sacerdotij merita pos-
federat. Industria * illic sua sufficiens electis Dei ecclesiæ templum excitatur, apta mo-
nachorum habitaculis testā confurgunt, negata à seculis aquæ largiter fluunt, in vno
ortu suo duo veteris testamenti miracula præ se ferentes. Nam cum è saxo erumpere-
rent, in media maris amaritudine dulces profuebant. Certatim iam illuc omnis regio
quærentes Deum dirigebat: Honoratum expetijt, quisquis Christum desiderauit: &
planè Christum, quisquis Honoratum expetijt, inuenit. Ille enim illic totus vigeat,
pectus eius, quasi præcellam arcem, & splendidissimum templum infederat: Illic casti-
tas, fides, sapientia, & virtus habitauit: Ibi iustitia fulsit & veritas. Itaque velut vlnis
effusus, * protensisque brachijs, in amplexum suum omnes, hoc est, in amorem Christi
inuitabat: Omnes vndiquè ad illum certatim consuebant.

* Quid er-
gò emenda-
tio illa

Initiatur
sacerdotio.

* illic
Cōstruitur
Lirinense
monaste-
rium,

* patenti-
busque

Monachos
suos præcla-
rè instituit.

Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in monasterio illius ciues suos non habet? quam
ille barbariem non mitigauit? quotiès de immanibus belluis quàm mitis fecit colum-
bas? quàm amarus interdum mores Christi dulcedine asspersit? & quorum prauitas si-
bimetipsis priùs poenalis fuerat, eorum postmodum gratia oblectamento omnibus
erat: degustata deinde boni suauitate, non potuerunt non magis odisse quod fuerant.
Nam velut eduçi in nouam lucem, antiquum illum diu insidentium errorum carce-
rem detestabantur. Pulsā est per exhortationes ipsius varia pestis animorum: amaritu-
do,

do, asperitas, rabies locum dabant libertati, quam Christus obtulerat, & delectabat requies post longam & grauem Pharaonicam seruitutem. Stupenda & admirabilis permutatio: non Circéo, vt aiunt, poculo ex hominibus feras, sed ex feris homines, Christi verbum tanquam dulcissimum poculum, Honorato ministrante, faciebat. Quid enim non extunderet illa instantia cum alacritate coniuncta? Aut qui lapides non in Abrahæ filios verterentur, vbi tanta erat in expoliendis mentibus officina virtutum? Quòd si minùs hominem ad salutem suam viuidis exhortationibus permoueret, Deum oratio ne constringeret. Omnium ille passiones, suas credidit, & tanquam suas fleuit: profectus laboresque omnium, suos computauit, sciens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, simul & vitia & virtutes omnium, in meriti sui cumulum transferebat. Sicut enim virtus ad virtutem excitat, ita miseratio miseris impensa, fructificat. Metet enim in singulis plus, quam sibi * singuli. singulorū enim salus vnam illi gloriam instruit. Impiger, festinus, infatigabilis perseuerat: prout cuiusque naturam, moresque perspexerat, hunc secretò, illum palàm: hunc seuerus, illum blandus aggreditur, & ad castigandi immutationem, ipsam plerunquè faciem castigationis immutat. Indè illud erat, quòd non facillè quenquam tantum vel amari vidimus, vel timeri. Ità enim duos hos affectus sui, in vno quoque suorum collocabat, vt & amor suus delicti metum, & timor disciplinae amorem introduceret.

Incredibile est, quantæ illi curæ fuerit, nè quem tristitia affligeret, nè cogitatio secularis vrgeret: Quàm facillè perspexerit, quid quenque vetaret, tanquam singulorum mentes mente gestaret: Quanta præterea pietatis dispensatione prouiderit, nè quem nimius labor grauaret, nè quis nimia quiete torperet: Ipsos, si dici potest, singulorum somnos pio pensauit affectu: valentes corpore, à desidia semper excutens: feruentes spiritu, cogebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omnium stomachos infinctu, credo, Dei nouerat: verè seruus omnium factus propter Christum Iesum. Mirandum est, quomodo vnus tot simul officia compleuerit, tam varia præsertim infirmitate vexatus: fortissimos quosque & recenti adhuc conuersatione prauales, in ieiunij vigilijsque, impar viribus, pari lege comitatus est. Infirmos ipse infirmior visitauit: Refrigeria animarum simul prouidit & corporum, & nè quid cuiquam minùs fuisset impensum, animo semper recurrebat: hic alget, hic ægrotat: illi hic labor grauis est, huic hæc esca non conuenit: ille ab alio lesus est: graue quòd hic intulit, nec minùs graue, quòd hic sensit iniurias: Orandi instantia opus est, vt offensi gratiam hic consequatur, & hic sibi illatam contumeliam aut leuem, aut nullam computet: hic autem se grauissimam intulisse suspiret. Hæc illius iugis opera, iugis intentio erat, leuigare omnibus iugum Christi, & quicquid diabolus iniecisset, auertere: discusso culparum nubilo, virtutum serena reuocare, amorem Christi & proximorum amando inferere, & mentes omnium, tanquam pectus suam excolere, innouare gaudia, & ad Christi semper desiderium tanquam primo conuersionis die inardescere.

Hinc illud erat, quòd omnis congregatio illa, diuinæ cupida seruitutis, ad nomen ipsius ex diuersis terrarum partibus collecta, tam moribus quam linguis dissona, in amore illius conspirabat: Omnes dominum, omnes patrem vocabant, in illo sibi patriam, propinquos & omnia simul reddita computantes. Didicerant omnes, ipso sibi compatiante, dolores illius, suos computare, vt non immeritò egregius, & in Christo beatissimus vir Saluianus presbyter, charorum ipsius vnus, in scriptis suis dixerit, quòd sicut cæli faciem pro sua sol aut obscuritate, aut serenitate mutaret: ita congregatio illa cælum sitiens, & cælestibus studijs mancipata, ab ipso vel nubila, vel serenitatem mentium quasi à peculiari in Christo sole susciperet, ipso quoque & afflicto affligeretur, & respirante reualesceret. Hinc illa erat, & adhuc orationibus eius permanet diffusa in monasterio ipsius sancti spiritus gratia, tanti doctoris & exemplo & admonitione firmata, in varijs charismatum donis, in humilitate & mansuetudine, & in charitate non ficta, & vna capitis gloria, in diuersitate membrorum.

Magna illi inter hæc omnia erga aduenas & hospites cura. Quis enim illum aliquando præteriret? quis non quantilibet prosperam nauigationem, & quantumlibet secundos ventos, pro tanti viri desiderio, commodi sui contemptor, abrupit? Aut si insulam tenere non licuit, violentum secundæ nauigationis obsequium, acerbissimam tempestatem computauit? Nemo illuc non festinus accessit, nemo illic moras suas

Deprauatos multos rum mores egregie corrigi.

*singulo

Insignis eius modestatio.

Magna virtas eius scueritas.

Quæ illius cura perpetua.

Monachi eius omnes mirè eum amant.

Saluiani præclarū de eo testimoniū

Magnū eius erga peregrinos studium.

376
 sensit, nemo illinc non securissimus soluit, prosequente ipso amore vota illorum. Et tunc primùm agnitis, tanquàm dudùm suis, enitentes in squallore eremi delicias conspectu suo ministrabat, cum tanto omnes gaudio & alacritate suscipiens, tanquàm expectasset. Aderat præterea munificenti animo par substantia, pari fide ministrata. Nam qui libenter audiērat, Vende omnia tua, & da pauperibus: & veni, sequere me: huic libentissimè vnusquisque, si quid munificentia animo deuouerat, dispensandum ingerebat: securus illi sua committens, cutus in relinquendis omnibus secutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diuersarum regionum vastitate concursus: & verè is ille erat, qui non vt parcus dispensator aut timidus, respectu sibi creditæ & crescentis quotidie congregationis aliqua tribueret, plura seruaret: sed quid quotidie in alieno non faceret, quod in suo semel fecerat? hoc est, nihil sibi, nihil suis, præter presentium dierum victum & vestimentum reseruaret. Exhausta est aliquando dispensationis substantia, fides nunquàm.

Quadam enim vice, cum vnum iam ex multis millibus aureum nummum profusa ad munificentiam arca retineret, hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissimè pauperi prætereunti dedit, & mihi atque alijs adstantibus dixit: Certum est iam appropinquare qui deserat, si iam non habet munificentia nostra quod proferat. Vix trium aut quatuor horarum spatium, die fluente transierat, & continuò qui verbis suis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides ministrauit: ô felix fides, cui munificentia nunquàm moram fecit. Et verè quantum fides sua suppetebat, dispensare sua tantum manu non occurrit: Plurimos multis locis probatissimos viros habuit, quorum semper manibus, quod sibi deferebatur, expenderet. Sic vnus dispensatoris gratia dispensatores multos habebat, & fides sua, quasi communis quidam fons, & dantibus & accipientibus plurimis profuebat. Nullus penè angustia ad ipsum perueniunt, quæ non vltra ipsum protenderentur, aut non in ipso metam reperirent. Hinc iam certatim ad illum, vt putabat, aut certè vt optabat, latentem vndique literarum officia perlata sunt: Quibus ille quàm nouis affectibus variata reddebat, quàm grauiam, quàm blanda, quàm dulcia? Vndè pulcherrimè splendidus mundo, splendidior Christo, æmulus virtutis eius, beatus Eucherius, cum in eremo in tabulis, vt assolet, cera illitis in proxima ab ipso degens in sula literas eius suscepisset, Mel, inquit, suum ceris reddidisti. Quis itaque non beatum se, beatam domum, beata scrinia sua credidit, in paruo ex ore ipsius munere, magna benedictione ditatus? Et sanè tantum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, vt non scrinijs aut armarijs, sed arca pectoris condi mererentur. Inde est, quòd plurimi ea inscripta mentibus ferunt, & libentissimè ad testimonium amoris ipsius proferunt. Denique quis vnquam tantos sibi amicos presentibus illigauit officijs, quantos ille qui se diligenter, & auidissimè desiderarent, habuit ignotos?

Eximia ci-
 us liberali-
 tas & fidu-
 tia in Deu.

Multos ha-
 bet dispen-
 satores.

Is Eucherius fuit
 Episcopus
 Lugdunen-
 sis.

Hilarij lu-
 crandi gra-
 tia quæ fe-
 cerit.

Quas in
 animo suo
 pugnas sen-

Interea ego dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, in me infinitam curam prætermitto, cum ipsius vtiquè mihi cura non minùs in Christo salutis attulerit, quàm amor inter vos ornamentum & honoris reliquit. Mei enim gratia, quod ad meritum eius, & iudicium meum pertinet, patriam quam fastidierat, non dedignatur accedere, nec refugit laborem tanti itineris, suis præcipuè multis iam dudùm infirmitatibus grauem: Venit, meque in illis iam annis nimis amicis seculo, & contumacem Deo, vt seductor, & verax, ad amorem Christi blanda manu tentat. Longum est intromittere illam in exhortationibus ingenij sui violentiam, quibus cum iam ante propositum acerrimos sibi metipsi ad conuersionem stimulos admouere potuisset, haustis diu sapientia fontibus multipliciter diffundebatur: sed cum parùm in aures nostras pietatis illius verba descenderent, ad solita orationis præsidia conuertitur, & affectus sui clamor repulsus duritia mea, pijsimas Dei vsque ad misericordiam pulsauit & penetrauit aures. Et verè oblectanti mihi, & per secularem illam nimis periculosam consuetudinem, obstinationem interdum meam sacramento obstringenti, prophetico (vt ita dicam) spiritu antè iam præmiserat, Hoc (inquiens) quod mihi tu non præstas, Deus præstabit. Et ô, quàm diu mollire duritiam meam nixus est imbre lacrymarum? quàm pijs mecum pro salute mea amplexibus osculisque certauit? Ad præsens tamen, vt ille ait, vici pessimam victoriam. Exagitandum me illinc & edomandum dextera Dei suscepit: illi enim me oratione tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus, quæ tempestates diuersarum, & inter se compugnantium voluntatum excitatæ sunt? Quoties sibi in animo

mo meo velle & nolle successit: Et quid plura? Absente illo, partes in me suas Christus exequitur, & post biduum orationibus illius per miserationem Dei mea contumacia subiugatur: fugauerat enim somnium cogitatio, & inuitante me pio Domino, totus eminens cum voluptatibus suis mundus adstabat: Quid experendum, quid relinquendum suaderet animus mecum meus, tanquam collatis apud amicum tractatibus ventilabat. Gratias tibi, bone Iesu, gratias tibi, qui dirupisti vincula mea, famuli tui Honorati pia supplicatione permotus, & iniecisti mihi vincula amoris tui, quibus si tenerar, nunquam peccati vincula recalescent. Occurro itaque subditus, qui superbus abfesseram, & omni contradictione deposita, nouus precator accedo. Sic sic sancti oratio fugitios suos reducit, sic contumaces subiugat, sic expugnat rebelles.

Tādē obtemperat eius adorationibus.

Iam quibus ille tunc lachrymis ariditatem meam irrorauit? quam pio fletu me quoque traxit in lachrymas? Tali me humilitate & blandimento, tanquam si ipse à me exciperetur, excepit: ablata est illic causa remorandi: Tum primum illam patriam, quam fugiendam dudum crediderat, agnouit. Educit me secum suam prædam: gaudet, triumphat, exultat. Eremo me iam tamen exemplo suo secreti cupidum festinat includere. Alit primum lacte, & postmodum cibo. Potat me profuio illo, qui in se erat, celestis fonte sapientia. Atque utinam tantum angustia spiritus mei recepisset, quantum ille studebat infundere: preparasset me profectio vobis, & desiderio vestro dignum dedisset, & successorem sibi idoneum nesciens erudisset. Iam verò profua illius in omnes charitas, quod sine inuidia dixerim, quantum in me adiecerat, & leue illud Christi iugum quantum mihi leuius blandimentis suis fecerat? Quoties mentem meam, quoties animum, quoties linguam nominabat? Quam impatiens absentia? quam semper indignissimi conspectus mei cupidus erat? Quid de his omnibus dicam, nisi propheticum illud, quod Dominus retribuatur pro me?

for. tum

Interea ego, dilectissimi, strictim contingens potius cuncta, quam referens, de solertissimo pastore vestro ea, quæ alijs potius quam vobis erant nota, refricavi. Sacerdotium quippe illius in ecclesia hac nomine auctum vidimus: sanctimonia verò & actibus iam prius summum. Sed vnde illud, quæso, quod tam è longinquo, tam ignotus expetitur? Quis illam absentis, nec prius visi gratiam vestris pectoribus affixit? quis illud desiderium suscitauit, ut orbatis ijs, quibus à Domino apud eremum indultus erat, vobis nasceretur? Ille utique, qui cuncta dispensat: ille qui cum & patriæ suæ quandiu congruum videbat, indulgit, & per maria & per terras ad vtilitatem videntium, hanc tantam cultoris sui gratiam circumegit. In summa verò ex illo breni, quo vobis indultus est tempore, facile metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixerō. Vidistis enim, dilectissimi, illam sollicitudinis vigilantiam, illud disciplina studium, illas pietatis lachrymas, illam iugem ac perpetuam mentis serenitatem, cuius testimonium vultus immutabilis erat. Audistis quoque os illud congruens vitæ, in quo erat consentanea puritati pectoris, sermonis luculentia. Vidistis illam latitudinem charitatis, quæ tanta in illo fuit, ut non immeritò de illo sanctus, cuius proximam sententiam proposui, dixerit: Quod si arbitrio hominum charitas exprimenda esset, Honorati potissimum pingi vultu debere videretur. Quis itaque illum vnquam sufficienter vidisse sibi visus est? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ita blandimentum cum feueritate coniunxit? Quis ita mixtam lætitiæ disciplinam propinauit? Quem non cum ipsius gaudio, qui corrigebatur, correxit? Quando lætitia eius quicquam læsciuiæ redolens? Quando tristitia non salubris? Quando gemitus, nisi de peccati alieni mœrore descendens? Quis cum non auctiorem inuenit, quam prius viderat? Semper in summate virtutum positus, semper quo crescere posset, inuenit.

Expetunt Arelatenses Honoratum Episcopum.

Mira vultus eius constantia.

* altiore

Iam verò sub exhortatione ipsius quis anxius non dolorem suum spreuit? Quis feris moribus, non insaniam suam execratus est? Quis arrogans, non plus quam omnes, superbiam suam ipse abominatus est? Quis læsciuis luxuriam non detestatus? Et quid plura? Omnibus omnia, ut Apostolus ait, factus, communis omnium medicina erat. Nullam penè gratiam non in se tam plenam habuit, ut ipsam specialiter excolere & possidere tanquam vnicam putaretur. In nullo vitæ ordine non ita vixit, ut ipsi specialiter apertus videretur. Denique ut primum sanctæ huius ecclesiæ regimen accepit, prima ei cura concordia fuit, & præcipuus labor fraternitatem, calentibus adhuc de assumendo episcopatu studijs, dissidentem mutuo amore connectere. Tanquam probatus Israël

Vis & efficacia exhortationum eius.

1. Cor. 9.

Abbat celestis charitatis.

Studium concordia.

agitator probè nouerat, non facillè quicquam discordantibus imperari. Studebat prætereà amore potius regere, quàm terrore dominari: vt voluntaria magis, quàm coacta correctio hunc quoquè subditis adijceret ornatum, nè ad officium suum compulsi pararentur. Confestim itaque exclusa discordia, illi, quæ virtutum omnium mater, charitati locum præbuit. Floruit igitur sub illo Christi ecclesia, sicut monasterium antè floruerat: creuit gratijs, decreuit metallis. Ingressa videlicet disciplina, tanquàm domum suam domina, mammona iniquitatis exclusit, & quæ ociosè diù congesta fuerant, dignis tandè vsibus deputauit: dudum defunctis thesauros suos misit: iterumq; qui obtulerant, oblationum suarum refrigeria fenserunt. Hoc solum quod ministerio sufficiens erat, reseruauit: sed si exegisset vsus, nec ministerio, vt reor, pepercisset. Alieni tēporis vota dispensationem suam fecit.

Liberaliter distribuit pecunias congestas ab alijs.

Operari etiam inter extrema non destitit: multos in lectulo suo verbi dispensatione ditauit. Sed quadiū illum lectulus tenuit, cui etiam superare vicinas morti lassitudines iam in cōsuetudinē venerat? Vltimum, doloribus iam reluctantibus, Epiphaniōrum die in ecclesia sermonē habuit, nesciens vnquam, colluctante cū infirmitatibus fide, dolori magis corporis, quàm spiritus feruori acquiescere, seruiuit desiderijs vestris super vires suas. Non illū siquidem aliqua extrinsecus superueniens ægritudo, non subitus febriū æstus absorbit: sed diū dilata infirmitas, nimio dudum proposito rigore cōtracta, & adhuc remissioni parū acquiescēdo ingrauescens, octauo eum vel nono die à solennitate prædicta paulatim extenuādo confecit. Vix quatruiduo tamen nobis suam in officijs charitatis debitam præsentiam denegauit, timens vtiquè, nè suos vicinia transitus sui cōtristaret. Nulli vnquam grauis inter grauissimas ægritudines fuit: nulli, vt afolet, vllum infirmitates eius horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud sancti spiritus receptaculum conqueiuit.

Insignis feruor spiritus eius.

Mentis eius vigor.

Ceterum impolluta illius mentis vigorem incredibile est quàm integrum vsq; in extrema seruaerit. Ac primū semper vberimè suos consolatus est, ac nihil magis timuit, quàm nè diutina nos desperatiōe cōficeret, intelligēs penè facilius ferri extrema, quàm dubia. Absterfit semper sermone cōdito circumstantiū lachrymas: quas tamen quo magis abstergit, iritat. Indè grauiorē suo, dolorē nostrū computabat. Non facillè quisquam tam forti pectore inter quælibet aspera, & diū tolerata, nec optauit aliquādo mortem, nec expauit. Nam is, quem viuere inter quælibet grauiā in Christi seruitute nō piguit, ad nouam vitā per cōmunem illam nouæ vitæ sanuam transire nō timuit. Præmeditata enim illi vltima omnium necessitas, nō repentina aduenerat. Itaq; sub ipso iam finis ad-

Sub mortē quàm fuerit religio sē sollicitus.

Patrocina sanctorum.

Magni viri multa patiuntur.

Oratio eius ad præfectum &c.

pectu, tanquàm emigraret, tanquàm valediceret, nè quid imperfectū derelinqueret, nè quid minùs plenè quàm pposuerat, ordinaret: interrogare singulos nostrūm, & ad suggerendum, si quid memoriam suā subterfugisset, hortari: omnia interim subscriptione firmare, & parcentes nos fatigationi suæ, ad omnia quæ agenda erant, cogere: cogere autè blando illo, sicut semper, imperio. Quadam autè vice, cū cōprimere lachrymarum mearū tempestatē, & abrumperē riuos sietuū laboraret, Quid, inquit, fies inenitabilem humani generis necessitatē? Imparatū ergò te inuenire meus transitus debuit, cūm me nō inuenerit imparatū? Cumq; ego impedita singultibus vtcūque poterā verbis ipsius verba subnecterē, q̄ iā nō destitutionē eius dolerē, quippe q̄ mihi orationū suarū patrocinia nunq̄ defutura considerē, quin & post transitū suū validiora p̄sumerē: vno me dolorū suorū vulnere, & difficiliū inter extrema luctaminū grauius affligi. Et qd ego, inquit, minimus omnium fero ad ea, q̄ sanctorū plurimi in supremis suis acerbissima pertulerunt? & commemoratis aliquot, adiecit, quod credo alicubi legerat: Magni, inquit, viri multa patiuntur, & vt alios pati doceant, nati sunt in exemplum.

Confluentibus autem ad se potestatibus, præfecto, & præfectorijs viris, quàm feruentia sub mortali iam frigore mandata deprompsit, ab ipso exitu suo sumens acerrimum exhortationis exordium? & dignum planè erat, vt qui vitæ semper exempla præbuerat, etiam mortem suam in exemplum aduocaret: Videtis, inquit, quàm fragile habitamus hospitium: Quantunlibet vinculo ascenderit, illinc morte detrahemur: ab hac necessitate neminè honores, neminè diuitiæ liberant: hæc iustis & iniustis, hæc potentibus humilibusq; cōmunis est. Magnas Christo debemus gratias, q̄ morte & resurrectione propria, mortē nostram spe resurrectionis animauit, æternā vitam offerēs, discusso æternæ mortis horrore. Sic ergò vitā agite, nè vitæ extrema timeatis, & hoc quod mortē appellamus,

lamus, quasi cōmigrationē expectetis. Mors pœna non est, si non ad supplicia deducit. Dura quidem est carnis animæq; diuisio: sed multo durius in gehennæ flammis erit carnis animæq; confortium, nisi in omnivita generositatem suam spiritus recognoscens, bellum corpori, & corporalibus vitijs certamen indixerit: & felici discretus à carnis colluione diuortio, æternæ paci impollutam seruet vtranq; substantiam, illic feliciter copulandam, vbi exultabunt sancti in gloria & lætabuntur in cubilibus, hoc est, in corporibus, tanquam in receptaculis suis, cum ea quæ iustitiæ dedicauerant membra, sociata, tanquam consueta hospitia recognoscēt. Hoc itaque agite: hanc vobis Honoratus vester hereditatem relinquit, supremo halitu suo ad hereditatem vos regni cælestis inuitat. Nullus nimirum mundi huius amore teneatur: optimum est, vt voluntate fastidias, quo te vides necessitate cariturum. Nemo opibus * desluat, nullus pecuniæ deseruiat, neminem diuitiarum pompa corrumpat. Scelus est, precium salutis in materiam perditionis assumere, & illo capi quenque, quo redimi potest. Plus intercæ vultu, plus oculis emicante in cælum sensu monebat. Impar est quidem ignito sermone eius, sermo referentis, sed non minus imparia spiritui suo verba erant morientis. Tali itaq; exhortatione, & insolito quodam motu oratione perfusa, inusitatum quoddam munus benedictionis impendit.

Deficiente membrorum ministerio, noua semper mentis gratia pullulabat. Ordinatissimæ itaq; omnibus, (neq; enim multâ in actibus suis minus plena restabāt) cum omnes charos suos mente percurreret, quantos nominatim proferre lassitudo non vetuit, missa per eos qui adstant salutatione ditauit: Mihi verò in aurē, Excusa, inquit. Sic sancto illi fieri non potuisse quod voluit, cognoui. Magna & admiranda solertia, inter graues illas mortis angustias prouidisse, nè cuius tristitiam non, quantum in se erat, abstergeret, nè quid certè inexcusatum relinqueret. Quid illud, quæso, quod cum omnes suos, quos ad hanc urbem amor suus traxerat, vti quæ inter peregrina desereret, nullum vili reditum, nullam societatem commendauit, non loca viuendi certa distribuit, tanquam verè præsciis, nullam suorum dispersionem futuram, nisi eorum, qui iam & se superstitè animi diffinitione migrassent: Et verè non facile quenquam à societate nostra abesse nouimus, nisi quem abfuturum ipse præmonuit: qui aut chariorē conspectu suo patriam, aut grauiorem senserat disciplinam. Intercæ grauior illum somnus vrgebat: quem cum interdum pauidi interpellarem, Miror, inquit, in tam graui meastatitudine, post tam longa insomnia, quæ præcesserunt, grauem vobis meum somnum videri. Et cum suspectis omnibus sedere eum in vltimo prohiberemus, ioculari, vt erat solitus, blandimento, & consuetudinaria mentis serenitate, respondit, quod molestos nos in hac solitudinis parte pateretur. Ità penè, antè vita eius, quam dulcedo, consumpta est.

Somno deindè vltimo exceptus, in mortis quietem dormiens transijt, sine vlllo, vt sese habent extrema, lutamine, nullas difficiles obitûs moras sensit. Angelicis choris anima illa sancta, generosa, sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata suscipitur. * Multorum intercæ varijs visionibus somnus incutitur, quarum tamen vna omnium facies erat, quod scilicet sancto illi occurrerent officia sanctorum. Et verè illic in eodem mediæ noctis puncto ecclesiam in occursum sancti corporis conuentus compleuit, vt non nisi angelicis nuncijs suscitatus putaretur. Relinquitur vegetatum semper spiritu, plenum gratiæ corpus exanime: integrum siquidem vultûs decorem facies omnibus grata seruabat. Probè vos ista nôstis, & multo plenius vos vobis, quam sermo sufficit is: qui animorum meditatione describitis. Neq; vllus non magno sibi damno affici visus est, si conspectu corporis ipsius caruit, si non vt quenq; aut reuerentia, aut amor suaferat, osculum aut ori, aut quibuscunq; membris ipsius impressit, aut ferretto, in quo sanctum illud corpus, magna fidei ambitione vestitum, maiore postmodum sepulcro admouetur penè nudatum. Nec enim pepercit sanctitatis amictu eius pallijs fides, quæ preciosissimi muneris loco habuit, aliquam de velaminibus illius fimbriam decerpissè. Certauit in exequijs illius vester affectus: refecistis in funere suo latentè adhuc inter vos peregrinationem meam: pauidis me tã effusa in ipsum animi charitate. Quem enim illo die sua testâ tenuerunt? Aut quem non tanquam peculiari luctu obrutum basilicæ huic moenia vrbis huius dederunt? Pro magno munere ha-

Bellum per
petuū carni
& vitijs ino-
dicendum.
Psal, 149.

Præclara
sententia.
* desluat.
Opes, si be-
nè vtaris,
precium sa-
lutis sunt.

Sub mor-
tem graui
somno præ-
mitur.

Suauius &
feliciter ob-
dormit in
Domino.
Multorum
visiones de
illo.

Corpus eius
examine
plenum
gratiæ.

Auidissimè
decerpū-
tur fimbriæ
velaminū
eius.

Exequiarū bitum est, leuicæ manum admouisse, aut ceruicem subiecisse. Vidistis non sine glo-
 eius mira ria vestra, gloriam eius. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat, & tam la-
 religio. tum erat habuisse talem, quàm graue, talem amississe: nec parùm fidiuæ dat sepulcri
 Patrocina sui gratia. nam cuius hîc ossa condidimus, in calo vtiquè patrocina * præmisimus,
 sanctorum. * præsumis. Prælatâ tunc ante feretrum ipsius aromata & incensum vidimus: sed maiora de vestris
 mus. mentibus Deus in tanto erga tantum pastorem affectu vestro odoramenta suscepit,
 Exultauit in gloria illius Dei gloria, & in dissonis diuersarum linguarum choris amor
 consonus.

In eius lo- Pius Dominus, qui stimulando animos vestros ad electionem paruitatis meæ de-
 cum substi dit, nè à sepulcro illius longè abessem, illud etiam vobis orantibus dabit, nè à vijs illius
 tutus Hila longè recedam: sed vt quicquid illum egisse cognouero, id sine expostulatione aliqua
 rius. aut disceptatione factorum agere festinem. Vobis enim me, vt video, iam tunc per illum
 Deus genuit: vobis licet indignum præparauit: vobis ille me nesciens tanto labore
 quæsiuit: vobis tam propensa sollicitudine & cura vtcunquè erudiuit, quærens in
 me fidei sicut sanguinis sui venam: vobis me tanto labore per literas, tanto per ex-
 cursum suum ambitu ab insula, cui me, derelictis episcopatus eius principijs, secreti
 amore reddideram, non audeo dicere nesciens, fortasè præcius amouere satagebat,
 vt mihi iuxta sepulcri sui sedem in amore vestro patriam collocaret. Sed quid agi-
 mus, quòd immaturum me maturo excessu tradidit? Non est nostrum, secretum æter-
 ni regis in vlllo vel leniter culpæ iudicio. Non facile sentiretis, quantum amissetis
 boni, si redintegratum vobis bonum vestrum fuisset. O magna & inclyta, Honora-
 te, tua gloria: non indignit meritum tuum signis probari. Ipsa enim conuersa-
 tio tua plena virtutum & admirationis nouitate præcellâ, perpetuum quoddam
 signum ministravit. Multam quidem tibi diuinitus signorum speciem indultam nõ-
 uimus, quicumque propiùs assistebamus: sed in his tu minimam partem tuam com-
 putabas, maiusque tibi gaudium erat, quòd merita & virtutes tuas Christus scribe-
 ret, quàm quòd signa homines notarent. Et tamen quòd maius signum virtutis ef-
 se potest, quàm signa fugere, & occultare virtutes? Et verè tam familiaris quodam-
 modò oratio tua Christi auribus erat, vt efficacissimis precibus impetratum putem,
 nè virtutem tuam signa clamarent. Haber & pax martyres suos: Christi enim per-
 petuus, quàm diù in corpore moratus es, testis fuisti. Illud enim stupendum quon-
 dam adolescentiæ tuæ robur, perpetuo abstinentiæ rigore tenuatum, & in illam
 quam vidimus, adspèctus licet decore seruato, exilitatem redactum, crux vtiquè quo-
 tidiana consumpsit: quam tamen sine vlla semper notabili superstitione seruasti,
 omnes semper nimietates, & cognatum nimietatibus gloriæ fugiens appetitum.

Vita eius
 sanctissi-
 ma, perpe-
 turus instar
 miraculi
 fuit.

Quanta ei
 cum Chri-
 sto familia-
 ritas.

Fuit mar-
 tyr Christi
 perpetuus.

Fructus spi-
 ritus.

Psal. 118.

1. Cor. 3.

Psal. 104.

Etiam dor-
 miens, sæpè
 exhortatio-
 nis & ora-
 tionis ver-
 ba fudit.

Nunquàm in tuo ore, nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi charitas: nunquàm in cor-
 de, nisi horum omnium fons Christus habitauit. Qui tibi, & per te plurimis charita-
 tis, gaudij, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modestiæ, continen-
 tiæ fructus ministravit exuberantes in multiplicem copiam, & multorum salutem &
 gaudia: vt non immeritò illi cantaueris: Qui timent te, videbunt me, & lætibun-
 tur: Cui semper omne conuersationis tuæ bonum ascripsisti, illud assiduè tibi ac tu-
 is ingerens: Quid enim habes, quod non accepisti? Aut si accepisti, quid gloriaris, qua-
 si non accepisti? Sed hoc magis tuum erat vitæ tuæ bonum, quo magis tuum ne-
 gabas.

In te commune omnium Deum desiderantium solamen fuit. Quidam gloriantur in
 huius vitæ prosperis: tu econtrà in Deo exultare suadebas, resonantem, affectum tu-
 um voce blandæ modulationis immurmurans: Lætetur cor quærentium Dominum.
 Nulla tibi maior, quàm in orationibus & psalmis, voluptas. Tuis intantum medullis
 Christus infederat, vt interdum, quod expertus loquor, membris tuis placido sopore
 deuinctis, illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Sæpè dormiens sa-
 nissimè exhortationis, sæpè orationis affectu officiosissimo verba fudisti. Agebatur
 quippe in lectulo corporis requies mentis in Christo. Et quidem, prout quicquid, assimus,
 experti sumus: tu verò vnica semper omnium requies, quàm alacer sæpè referebas
 somnia, non aliquid præfagientia, neque aliqua in futurum anxietate sollicita, sed inquis-
 etis animæ desiderijs excitata, martyrium scilicet, quod semper meditatione gestabas,
 credo,

credo, interdum alludente, & prouocante cupiditatem tuam Domino, tanquam excitata in fidem tuam persecutione peragebas. Et verè puto neminem diffiteri, tibi ad martirium tempus, non animum, defuisse. Quotidiana siquidem in sincerissimis tractatibus confessione patris & filij & spiritus sancti testis fuisti: nec facillè tam exertè, tam lucidè quisquam de diuinitatis trinitate disseruit, cum eam in personis distingueres, & gloriæ æternitate ac maiestate sociares. Memento itaque amice Dei, mememento iugiter nostri: Deo incoinquinatus assistis, canens illud canticum nouum, & sequens Apo. 14. agnum quocunquè vadit. Tu illi pedisequus, tu pro nobis patronus, orationum nostrarum interpres acceptabilis, & fortis assertor. Profusas ad sepulcrum tuum alumni gregis preces perfer: Impetra, vt conspiratione communi Sacerdos & populus, quæ iussisti, quæ docuisti, aliquatenus obtinere mereatur: Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui te in gloriam suam assumpsit, atq; cum patre suo sanctoque spiritu, viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

VITA S. FVRSEI, CUIVS PRAECLARE ET PROLIXE MEMINIT BEDA VENERABILIS LIB. 3.

Cap. 12. *Historia Ecclesiastica gentis Anglorum: vbi etiam*

multa ad verbum ex hac recitat vita. Exstat

in egregijs M. S. codicibus.

VIT vir vitæ venerabilis, Furseus nomine: nobilis quidem genere, sed nobilior fide: seculi dignitate inter suos clarus, & in diuinorum gratia munerum præcipuus. Huius viri infantia, claris quibusdam miraculorum præfagijs apparentibus, pollebat. Summis etiam sacerdotibus per diuinam prouidentiam commissis, sacris literis & monasticis erudiebatur disciplinis. Crescente verò ætate, gratia prouidentia erga illum bonorum affectuum quotidie crescebat. Erat forma præcipuus, corpore castus, mente deuotus, affabilis colloquio, amabilis aspectu, prudentia præditus, temperantia clarus, in interna fortitudine firmus, censura iustitiæ stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mansuetus, charitate sollicitus, & ita cum decor sapientiæ adornabat, vt secundum Apostolum, sermo illius semper in gratia sale esset conditus. Bonorum ergo operum gratia plenus, patriam parentesque relinquens, sacræ scripturæ studijs aliquot vacabat annis: instructusque, monasterium in quodam construxit loco, vbi vndique religiosi confluentibus ad eum viris, aliquos etiam parentum suorum pia sollicitudine euocare curauit. 16. IANUAR.

Hac ex causa dum patriam parentesque visitare properaret, vt inter illos sacri verbi semina spiritualibus seminaret eloquijs, quadam die corporis egrotantis molestia corripitur, ac deinde ad paternam, amicis suggerentibus, commigravit domum. Ille verò male habens, superque alterius manum innitens, quò volebat, perrexit: & haud longè à domo vespertinalem exorsus psalmodiam, & orationi intentus, tenebris subito circumdatus stetit. Nec enim pedes mouere infirmatus valebat, sed quasi iam mortuus, ad proximam deportatus est casam. Et cum se tenebrarum caligine circumdari vidisset, quantum manus desuper ad se extensas conspexit, quæ tenentes illum per brachia, niuis subuolabant pennis. Manus quippe sub pennis erant, quæ illum ex vtraque parte sustinebant, & quasi per caliginem angelica cernebat corpora. Altius verò perueniens, mirifico splendentes fulgore, facies sanctorum cernebat angelorum: vel, vt certius dicam, claritatem eximia lucis ex ipsiis angelicis intuebatur conspectibus, nec aliquid corporeum, nisi luminis claritatem potuit videre. Tertium quoque angelum, armatum scuto candido, & fulgureo gladio, claritate præcipuum se præcedere conspexit. Hi tres cælicolæ, splendentes pari fulgore, miræ suauitatis dulcedinem alarum sonitu, carminum modulamine, conspectus pulchritudine, illius animæ inferebant. Canebant autem vno incipien-

S. Fursei egregie virtutes & doctes.

Coloss. 4.

Condit monasterium.

Viso mirabilis.

Cumq; victus satanas, sicut contritus coluber, caput releuasset venenosum, dixit: Ociosos sermones sapè protulit, non debere eum illæsum vita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Nisi principalia protuleritis crimina, propter minima non peribit. Ac-
Matth. 6,
 cusator antiquus dixit: Nisi remiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester caelestis dimittet vobis peccata vestra. Sanctus angelus respondens, ait: Vbi se vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Non est scriptum, Si vindicetis: sed, Si non remiseritis de cordibus vestris. Sanctus angelus excusans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana continuit. Diabolus respondit: Sicut accepit malum ex consuetudine, ita accipiet vindictam à superno iudice. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Deum. Ter victus inimicus, viperea restaurat venena, dicens: Si iustus est
Matth. 18,
 Deus, hic homo non intrabit in regnum cælorum. Scriptum est enim: Nisi conuerfi
ibidem.
 fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minimè impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominum. Præliante sancto angelo, contriti sunt aduersarii.

Tunc sanctus angelus, qui à dextris eius erat, dixit: Respice mundum. Tunc vir sanctus respexit, & vidit vallem tenebrosam sub se in impositam, & vidit quatuor ignes
ibidem in aère, aliquibus spatijs à se distantes. Dixitque rursùm sanctus angelus: Qui sunt hi ignes? Vir Domini se nescire respondit. Cui angelus sanctus dixit: Hi sunt quatuor ignes, qui mundum succedunt, postquam in baptismo homini omnia peccata dimittuntur, per confessionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pompis. Vnus est mendacij, cum hoc, quod in baptismo abrenunciare satanæ & omnibus operibus eius promiserunt, minimè implent. Alter cupiditatis, cum mundi diuitias amori caelestium præponunt. Tertius diffensionis, cum animos proximorum etiam in superuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cum infirmiores spoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis verò crescens in maius, effectus est vnus, & illi appropinquabat: timensque ignem minacem, sancto angelo secum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui respondit angelus: Quod non accendisti, non ardebit in te. Licet enim terribilis sit & grandis iste ignis, tamen secundum merita operum singulos examinat: quia vnus cuiusq; cupiditas in isto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ita & anima ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit sanctum angelum præcedentem ignem, flammamque diuidere in duos muros vtroque latere: & duo sancti angeli erant vtroque latere, ab igne qui defendebant eum.

Vidit quoque quatuor dæmonia immunda, per ignem volantia, bellum horribile in medio ignis conſtruentia. Et dixit vnus ex illis: Seruus, qui scit voluntatem domini
Luc. 12,
 sui, & non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus angelus respondit: Quid enim iste de voluntate Domini sui non adimpleuit? Satanas respondit: Dona iniquorum recepit. Sanctus angelus respondit: Credidit enim quod vnusquisque eorum egisset pœnitentiam. Diabolus dixit: Antè debuit probare pœnitentiæ perseuerantiam, & sic fructus suscipere. Munera enim excæcant oculos sapientium, & peruertunt verba iustorum. Sanctus angelus respondit: Iudicemur ante Dominum. Fallax diabolus succumbens, in blasphemias contra authorem erupit, dicens: Vsq; nunc æstimauimus Deum esse veracem. Sanctus angelus respondit: Quid enim aliud est? Procacissimus dæmon dixit: Quia omne delictum, quod non purgatur super terram, in cælo esse vindicandum promisit, per Esaiam prophetam clamans: Quod si nolueritis, & me ad iracundiam
Deut. 16,
 pro-uocaueritis, gladius deuorabit vos. Hic homo non purgauit delicta sua in terra, nec vindictam hinc recipit: vbi est ergò iustitia Dei? Sanctus angelus increpans in eos, dixit: Nolite blasphemare, dum nescitis occulta Dei iudicia. Diabolus respondit: Quid enim hinc occultum? Sanctus angelus dixit: Quandiù speratur pœnitentia, comitatur hominem diuina misericordia. Satanas respondit: Sed nullus tamen hinc est locus pœnitentiæ. Angelus respondit: Profunditatem mysteriorum Dei ignoratis: fortasè etenim erit. Diabolus dixit: Discedamus ergò, dum iudicandi ratio non est.

Alius verò satellitum eius dixit: Adhuc restat illi angusta porta, per quam nisi pauci non intrant: ibi illum superare poterimus: Diliges proximū tuum sicut teipsum. Sanctus angelus respōdit: Vir iste in proximos suos operatus est bona. Aduersarius respondit: Non sufficit operari bona, nisi etiā sicut semetipsum proximū dilexerit. Sanctus angelus respōdit: Fructus dilectionis, est bona operari: quia Deus reddet vniciq; secundum
Rom. 2,
 opera

opera sua. Improbus dæmon dixit: Sed quia verbū Dei diligendo non impleuit, dānandus est. Pugnāte turba nefanda, sancti angeli victores suere. Victus sex vicib⁹ diabolus, more suo in blasphemiam erupit, dicens: Si Deus iniquus non est, & si mendacium, & verborum illius transgressio ei displicet, vir iste pœnarum expers non erit. Promisit enim seculo abrenunciare, & e contrario seculum dilexit, contra Apostoli præceptum, dicentis: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Virum ergò hunc nec propria sponsonis sermo, nec Apostoli prohibuit sententia. Sanctus angelus respondit: Non sibi soli ea, quæ sunt seculi, sed omnibus indigentibus dispensanda dilexit. Nefandissimus diabolus dixit: Qualicumq; modo diligatur, contra præceptum diuinum est, & contra sponsonem Christianitatis in baptismo. Visus aduersarijs, angelis Vincentibus, rursus diabolus ad callidas cōuertitur accusationes, dicens: Scriptum est, Nisi annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius requiram de manu tua. Hic non annunciauit dignè peccantibus pœnitentiam. Sanctus angelus respondit: De hoc enim tempore scriptum est: Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus pessimum est. Quando enim auditores despiciunt verbum, lingua etiam doctoris loqui præpeditur, dum videt quòd audita prædicatio despicitur. Accusator antiquus respondit: Ille tamen vsq; ad passionem annunciare debet, nec consentire, nec tacere.

In omni verò contradictione dæmonum præualida nimis extitit pugna, donèc iudice Domino triumphantibus eius angelis, contritis deuicisque aduersarijs, immensa claritate vir sanctus circumfulsus est, sanctorumque angelorum choris concinentibus: Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acquiratur, quæ lætitia simul & dulcedine completur. Tunc sursùm adspiciens, vidit immensa agmina, eximia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, sanctorumq; hominum aduolantia, quasi alis immensæ coruscationis circumdantia eum, omnemq; formidinem ignis ac deformium spirituum terrores præcūl abijciantia. Conspicit verò duos venerabiles viros illius prouinciæ, in qua ipse vir Domini Furseus notus erat: quos videns obisse credebatur. Hos præfules cunctorum memoria vsq; ad nostra tempora celebrat: propiusq; ad se accedentes vidit, ac familiariter propria dicentes nomina: qui vocabantur Boëanus & Meldanus: & loqui eum eo cœperunt. Tunc adspiciebat magnam cæli serenitatem, & duos angelos proximam cæli iucunditatem repentes, quasi per ostium intrantes æthereum, ac repente circa illos magnitudinem claritatis, & quasi per quatuor choros cantantium multitudines angelorum ac dicentium: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tunc anima illius dulcedinem supernæ modulationis ac sonitum ineffabilis lætitiæ, intra cælum sonantis intendente, circumfunderunt eam agmina angelorum, stantia à dextris eius, de quibus vnus ait: Scis, vbi agitur hæc lætitia & gaudium? Illo respondente se nescire, sanctus angelus respondit: Apud supernum conuentum, vnde & nos sumus. Tunc mens omnem laborem tribulationis obliuiscens, immensa complebatur lætitia: quia superna audiens carmina clariùs & modulatiùs resonare, pro se sola decantari computabat, admiransq; ait: Magnum est gaudium, hæc auscultare carmina. Cui dixit angelus Domini: Hoc auditu nos pro ministerio dispensationis humanæ sæpè priuamur, & quod nos annunciando laboramus, dæmonia humana corrumpendo corda dissipant.

Rursumque angelus Domini beato viro, ad carmina cælestia audienda intento, loquitur: In hoc cælesti regno nulla vnquam tristitia, nisi de hominum perditione fieri potest. Tunc prædictos sacerdotes, cum ingenti claritate à secreto cæli procedere, angelica forma radiantes, & ad se venire conspiciunt, ac sibi ad seculum redire præcipiunt. At ille tacēs, & huius nunciij tristitia stupefactus, in momento reuersus est, sanctis angelis eum reportantibus: præfati verò viri venerabiles spatium poscunt cum eo loquendi, & dicunt: Quid times? Vnius diei iter est, quo laboraturus es. Prædicans ergò, omnibus annuncia, quia in proximo est vindicta. Beato autem Furseo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturæ etiam tunc non esse, quanuis in proximo sit: sed famis & mortalitatis plagis humanum genus esse vexandum: quod etiam signo Solis, cum radios suos præterito anno abscondisset, in modum lunæ iugiter splendente significatum est. Duo verò genera sunt famis: vnum in abundantia sapientiæ intelligendi verbum Domini, & non implendi: aliud verò, tenacia mentis in abundantia diuitiarum: sed de vna radice amaritudinis generantur. Sicut enim auarus non impletur pecunia, quia

aua-

Sententia
memora-
bilis,Boëanus
& Mel-
danus Episco-
pi cū eo lo-
quuntur,Famis duo
genera.

auaritiæ amaritudo non sentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, quæ illicita sunt: sic etiam sermonis Domini dulcedinem, malitiæ amaritudine occupatæ & detentæ non sentiunt animæ. Mortalitas verò propter Dei patientiam, modicum quidem detenta est: sed quicumque hæc signa videt, vel monita sanctæ scripturæ despicit, si non egerit pœnitentiam, mors illius proxima est.

Et quâuis omnibus diuina monita contemnentibus superni iudicis ira iam iam imineat, maximè tamen super doctores ecclesiæ ac principes furor illius iratus est: quia pereunt animæ fidelium per huius mundi illecebrosa vitia, per suggestionem militantis diaboli, per negligentiam Doctorum, per mala exempla prauorum principum. Doctores nanque prophetarum libros considerantes, intelligant, & quale sit hoc tempus, cognoscant. Viri nanq; dimidij operis sunt: quia per omnipotentis Dei misericordiam alij largitatis gratiam sunt adepti, sed carnis incontinentia sunt lubrici: Alij verò corpore quidem sunt casti, sed auaritiæ æstibus sunt cupidi. Alij quoquè habent gratiam lenitatis, sed rancore animi sunt pusillanimes. Alij autem non recordando iniurias suas, citò ignoscunt: sed minùs cor cautè custodiendo, citiusq; irascendo, rixas prouocant. Alij quod Deus singulis largiendo donauit, in hoc illi, quasi proprio labore acquirentes, gloriantur. Alij verò dum qui impugnabant, eos deuicerunt, corde vigili & bonorum operum econtrà instantia eos vincere omittunt. Sunt quoq; nonnulli, qui spiritualibus vitijs impugnantur: sed his omissis, corpus in abstinentia affligunt, Verbi gratia: Nocturnas illusiones pati, magnum crimen existimant: superbiam verò quæ angelos de supernis deiecit, pro nihilo computant: auaritiã, quæ primum hominem de paradisi expulit amœnitate, nõ execrantur: nec inuidiam, per quam parricida Cain fratrem suũ Abel interfecit: Falsum quoquè testimonium, per quod Saluator damnatus est, aut blasphemiam non execrantur: non considerant, quales vel quantæ vindictæ super eos, qui talia egerint, venturæ sunt. Multi enim cibis, quos Deus ad percipiendũ cum gratiarum actione creauit, abstinentes, hæc nefanda quasi licita sumunt: hoc est, superbiam, auaritiã, inuidiam, falsum testimonium, blasphemiam: per quæ detrahendo, quasi carnes proximi cum sanguine illius comedunt: & quæ leuiora sunt in Dei iudicio, grauiora iudicant: grauiora verò, leuiora putant. Omnis ergò doctor singulis vitijs congrua debet opponere medicamenta. Nam qui hæc vitia leuiora esse aut gula aut fornicatione existimat, animarum inimicus potius, quàm doctor, iudicandus est.

Bona sua
qui vitijs
corrumpant.

Gen. 4

Vitia con-
trarijs cu-
randa vir-
tutibus.

Curatio ergò superbix, est increpatio coram omnibus, humiliatioq; crebra in luto & cinere. Auaritiæ verò medicamentum, est largitatis dispensatio in vniuersos per beneuolentiam & benignitatẽ. Medicinam autem facit falso testi, humiliter confiteri ei, in quem falsa congescit verba, & ab eo indulgentiam supplicare. Blasphemix quoquè malum, medicamento sanatur per humilitatem subiectionis, & per linguæ ab omni inutili locutione refranationem, atq; per orationis instantiam. Contraria enim vitia, contrarijs virtutibus curantur. Nec satis est corpus affligere, si animæ à malitia & nequitia non curantur. Principes ergò & doctores ecclesiæ Christi, animas fidelium ad pœnitentiã lamentum post culpas prouocent, & eas spirituali pastu doctrinæ, ac sacri corporis & sanguinis participatione solidas reddant. Nolentes verò excommunicent, nè reatum damnationis de neglectis sustineant, vltimum pro vite, & alium pro oliua plantantes, dum plus terrenum & infructuosum laborem diligunt, quàm charitatem, quæ omnium radix est & culmus esse dinoscitur bonorum operum.

Contra doctores iratus est Dominus, eò quòd diuinos libros negligentes, curas huius mundi cum omni dilectione gerunt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent, contingeret, quòd nec is, qui à mortuis resurrexit, plus timoris atq; compunctionis, quàm illa, audientibus inferre possët. Sed nemo est qui prohibeat, aut qui propellat. Rex enim & sacerdos, vnusquisque secundum quod rectum sibi videtur, hoc facit. Causa verò & radix omnium malorum, est superbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra sacerdotem, monachi contra abbatem, filij contra parentes, iuuenes contra seniores superbiendo dissentunt. Sed sicut vnusquisque eorum subiectus, prælato sibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere: sic iusto Dei iudicio agitur, vt illi cæteris prælato nullus humilietur: & quod ab illo superbiẽte alius iniuste sustinuit, ille ab alio per districti iudicis iustitiam dolens sufferat. Malum ergò superbix, quod supernam angelorum curiam destruendo corruerat, præsens quoquè seculum inordinatè

Superbia,
malorum
omnium
causa.

Suo quisq;
munere vt
fungi debe
re.

Deo gratif
simum bo
ni operis sa
crificium.

Pœniten
tia agenda.

dinatè peruertendo destruit. Conuersus quoquè ad beatum Furcū præfatus sacerdos Boëanus, qui hæc diligenter perorabat, ait: Vitam tuam, creaturis Dei vtendo, serua: omne quod malum est, abnegando respue. Esto sicut fidelis dispensator, nihil tibi præter victum & vestitum vendicans, sisque in offerendo lucro, sicut in augendo, temperatus. Qui enim sic libenter donat, sicut donatum suscipit, os mutorum aperire poterit, nihil mendicans, nulli negans. Deo odibile est, aliena petere, & propria retinere. Pauperibus enim & vinctis conuenit petere: habentibus autem, egenis dispensare. Eleemosynæ verò, nullo rogante, dispensandæ sunt pauperibus. Bona quoquè in omnes homines operanda sunt, maximè in domesticos fidei. Iniquorum verò dona in pauperes & omni solatio destitutos impertienda sunt. Nulla ergò discordia in ecclesia Dei fit, sed qui in plebe sunt, apostolico ordini & doctrinæ sanctæ insistant. Qui verò in monasterijs degunt, cum silentio operantes, suum panem manducant. Sunt verò nonnulli, qui à doctrinæ officio se excusant, & propter curas seculi in publicum prosiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abscondunt: seculi verò causas seu contentiones in publico agentes, mortiferæ cupiditatis venenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergò ipsum nec semper remotum, nec semper in publico decernas: sed quando te remotum esse volueris, omni custodia te ipsum serua, omnia diuina obseruando præcepta. Et quando in publicum processeris, ad animarum salutem, non ad huius mundi inhanda lucra, animum intentum adhibeto. Sed & si quis tibi prima hora diei dona contulerit, & ante vesperum pœnituerit, sicut libens suscepisti, ita hilaris ei restitue. Nullam quoquè patrimonio custodiam, nullam curis huius seculi intenti cordis diligentiam adhibeas: sed omnibus aduersantibus vel contrarijs, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependas, pro inimicis summum supplica Deum. Qui enim cordis lenitatem contrarijs & sibi resistentibus illè sam seruauerit, omnium ferarum & bestiarum ferocitatem in mansuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis sacrificium sic Deo acceptabile est & probatum, quàm patientissimi cordis contra omnes iniurias lenitatis mansuetudo, pro qua omnia aduersa ac damna, quasi lucra & prospera, spe futuræ remunerationis lætus, Domino iuuante, suscipit.

Duo enim humanæ animæ inimici esse probantur, diabolus & mundus: & vnusquisque eorum vicissim alterius dilectionem insinuat, vt per hoc, quòd anima mundi huius illecebris substernitur, ab aduersario vincta & possessa teneatur. Vade ergò, terræ huius Hyberniæ principibus verbum Dei annuncians, vt relicta iniquitate, per pœnitentiam ad salutem perueniant animarum. Tum deinde excellentioribus sanctæ ecclesiæ sacerdotibus hæc ipsa annuncia, quòd omnipotens Deus zelotes est, si plùs amant seculum, quàm ipsum. Negligentes enim animarum vtilitates, lucris huius seculi deseruiunt, & ad mortem feram prædicant pœnitentiam: & tunc eorum dona suscipientes, ignem de illorum tormentis perferunt.

His dictis, supernum illud angelorum cælo receptum est agmen, beatoque Furco cum tribus angelis solis ad terram reuersuro, maximus appropinquabat ignis. Sed angelus Domini, sicut antè, medium diuidens sindebat ignem, virumque vnum ex igne profluentem vidit, dæmonibus illum proijcientibus: qui veniens super humerum eius, maxillam maxillæ eius impressit. Cognoſcebat autem virum, quia ei vestimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac maxillam incendens, ab angelo sancto in ignem, vnde exijt, proiectus est. Angelo autem, qui à sinistris volabat, inter beatum virum & ignem stante, dexter illum virum angelus in flammis proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite repellere, quem antè suscepit: & sicut eius bona suscepit, sic de pœnis eius particeps esse debet. Angelus Domini respondit: Non propter auaritiam, sed propter animam eius liberandam suscepit. Cessauitque ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod incendisti, hoc arsit in te. Si enim huius viri, in peccatis suis mortui, vestimenta non suscepisses, nec pœnæ illius in corpore tuo arderent.

Prædica ergò omnibus, quòd pœnitentia agenda est, & à sacerdote suscipienda vsq; in extremam horam: sed tamen nisi pœnituerit, nihil substantiæ eius suscipiendum, nec corpus eius in sancto sepeliendum est loco. Viuo tamen prædicetur acrius, quatenus cor illius amaritudo compunctionis tangat, tangensque purget, omnibusque pristinis renuncians iniquitatibus, eleemosynas vbertim pauperibus distribuatur. Nihil tamen exindè

exindè à sacerdote ei prædicante suscipiatur, sed iuxta sepulcrum eius bona illius pauperibus diuidantur, nè in aliquo iniquitatis illius particeps sit. His atque alijs sanctæ exhortationis sermonibus instructus, super tectum ecclesiæ inter sanctos constitit angelos, suumque corpus considerans, nec parietes domus, nec turbam lugentium, nec ipsa corporis indumenta videre potuit: iubeturque ab angelo proprium cognoscere & resumere corpus.

Tunc ille quasi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui respondit angelus: Noli timere hoc suscipere corpus, quod sine vlla repugnatione infirmitatis vel vitiorum expugnantium, quanuis inualidum, sanum tamen habere poteris. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione superasti, vt vetera contra te non præualeant. Tunc vidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiscens corpus tuum, aqua fontis superfundatur, & nullum dolorem, nisi tantum concremationis, sentire poteris: Benefacientemque te omnem gressum tuum vsque in finem videbimus, & sic te lætum beneque operantem suscipiemus. Exurgens autem vir sanctus quasi ex profunda mortis quiete, conspiciensque parentum multitudinem vel vicinorum, siue etiam clericorum, ingemiscensque magnitudinem humanæ stultitiæ, arduumque & difficilem transitum admirans, magnitudinem quoque remunerationis peruenientibus ad beatas sedes, singulis per ordinem annunciabat: cumque viua superfusus esset aqua, incendium inter scapulas illius, quod de iniquo sumpsit viro, & in facie eius apparuit, mirumque in modum quod anima sola sustinuit, in carne demonstrabatur. Egressus inde, verbum Dei prædicabat, & ea, quæ viderat vel audiërat, omnibus populis Scottorum annunciabat.

Erat verò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum vsquam petente, omnipotentique Deo se tribuente: Prælati & subditi, æqualibus & minoribus, magnatibus & regibus timeudo: humilibus & contemptoribus seculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuinisque virtutibus claro. Ex obsessis corporibus demonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumque vnus anni spatio Hybernæ insulæ populos per doctrinam studium circumire studuisset, instabat dies anni uersarius, quo visionem à corpore sublatus viderat, memorans semper vnus diei iter sibi fuisse iniunctum. Multis denique sapientibus ac religiosis eum comitantibus viris, eadem nocte molestia corporali correptus est, in soloque tantum pectusculo vita palpitate, vidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis sunt congrua, sibi annunciantem, & vnus diei iter exponentem, ac duodecim annos in opere prædicationis completurum prædicentem: quod & ita factum est. Completis verò annis decem, omnibus sine personarum acceptione verbum Domini annuncians, & irruentium populorum multitudines non ferens, aliquantum etiam animos inuidia stimulante contra se commotos esse deprehendens, relictis omnibus, quæ habere videbatur, paucis cum fratribus ad insulam quandam paruulam in mare profectus est, atque exindè non multum post de Hyberniam peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniam transuectus est: vbi honorificatus à Sigeberto rege & susceptus, verbo Domini Barbarorum mitigabat cor.

Completis verò duodecim annis, quos angelus prædixerat sanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur visione: vbi etiam de prædicationis instantia admonitus, nullum viuendi finem audiuit: tertiumque diem peregit tacendo, euangelicum præceptum admonens: Vigilate, & orate: quia nescitis diem neque horam. Quod vir Deo plenus intelligens, locum monasterij à prædicto rege sibi traditum accelerauit construere. Quod monasterium in quodam castro constructum, sylvarum & maris vicinitate amœnum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quiq; tectis & muneribus adornarunt. His ritè gestis, vir sanctus ab omni seculi, atque ipsius monasterij cura alienare se cupiens, cum sapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim secum reuerentissimos & spiritales viros, qui exemplo tanti viri, & in monasterij probatione, & in diuersis laboribus viæ, ad humilitatis & charitatis gratiam profecerant, inter quos etiam germanos proprios habuit, Foillanum, sanctum admodum virum, cui etiam sancti monasterij & animarum dereliquit curam: alter uero Vltanum, diuturna monasterij probatione ad eremitaliam vitam instructum, multis iam annis ab eodem electam: qui derelictis omnibus curis & rebus, nudus ad fratrem suum, qui iam theoretica pascebatur vita, solus profectus est. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deferuientes, annum

Reducitur
anima Fur-
sei ad cor-
pus.

Incompara-
bilis in Fure
sco gratia.

Angelum
videt.

Hanc Saxo-
niam, vocat
Beda pro-
uinciam Ori-
entalium
Anglorum.

Matth. 25;

Anna, rex
Orientalium
Anglorum.

integrum ibidem philosophabantur. Tunc quibusdam causis ingruentibus, à populo & rege altioris ingenij ad consilium vocatus, immò etiam compulsus, desideratum sibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam esse prouinciam gentilium incurfione prospiciens, nec ibi diuturnum monasterialem ordinem perpensans, ad Galliarum litora dimissus, ordinatis omnibus, causa visendi Romam nauigauit: ibique à Francorum rege Cloueo & Patritio Erchenaldo honorificè susceptus, monasterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, construxit. At non multò post fratribus ordinatis, cum rege & Patritio iter agens, infirmitate corripitur. Ibiq; illo diu iacente, & virorum nobilium, vel ipsius reuerentissimi regis visitatione frequentato, ab ore illius sermonis gratiam & condimentum vitæ assuebant æternæ. Et sic præsentia relinquens, ad æterna migravit regna. Corpus verò illius ab illustri viro Erchenaldo Patritio retentum causa ecclesiæ, quam sibi magno opere construxerat, in villa, cui Perona vocabulum est, ponitur. Et quia ipsius ecclesiæ dedicatio intra triginta parabat ur dies, in quodam loco in porticum interim corpus sanctum summa cum diligentia custoditur, ac post tot dies ita illæsum inuenitur, ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Reuerenter ergò iuxta morem altare reconditur, ibique annis ferè quatuor demoratur. Constructa verò ad orientalem partem altaris domuncula, ibi post tot annos immaculatum corpus à reuerentissimis subuectum episcopis Eligio & Autberto, transfertur sine vlla putredine. Vbi etiam recta fide petentibus, merita illius clarescunt diuinis virtutibus, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Fursus in
Gallijs con-
dit mona-
sterium.

Obitus S.
Furci.

Corpus eius
post 4. an-
nos adhuc
in corruptu.

PASSIO BEATORVM MARTYRVM, BERARDI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS,
discipulorum beatissimi patris Francisci.

16. IANVAR.

S. Franciscus
proficiscitur
ad Sulthanum.

Veniunt in
Lusitani-
am.

Anctorum martyrum Berardi, Petri, Accursij, Adinti & Ottonis festiua gaudia nobis, fratres charissimi, celebrantibus, ipsorum quoque ordinem martyrij breuis sermo perstringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, terrena quæque calcauerunt, eò mens nostra ad sublimiorem virtutum palmam se erigat. Beatus nanque Franciscus, Minorum pater & fundator inelytus, cum diuina cerne- ret reuelatione se & suos pro aliorum salute vocatos, etiam impiæ Mahometicæ legis obseruatores pro posse deducere ad lucem fidei cupiebat. Vnde anno à sua conuersione vndecimo multis cum periculis iter aggressus, vt Sulthani adiret præsentiam, ad Miramolini regnum præsentem destinauit sanctos, vt ipse Orientis, illi Occidentis populis Mahometicis salubre Christi prædicantes euangelium, quasi totum ad Christum conuerterent mundum. Hos autem potissimè pater beatus diuinitus reuelatos elegit, in quibus diuina virtus, rerum gestarum gloria, & splendidissimis actionibus illustrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedientiæ merito susciperent, fratrem Vitalem, virum utique omni sanctitate & discretione præcipuum, in prælatum præfecit.

At illi omnem spem & cogitatum in Dominum iacentes, & beati Patris pijs sermonibus & orationibus confortati, iter aggressi, tandem in Aragoniam peruenerunt. Vbi pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus, diuina putans voluntate suum iter impediri, ceteros abire permisit. Haud multo post interiecto tempore, Colimbriam Portugaliæ regni urbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine se contulerunt. Apud quam per aliquot dies commorati, ipsius precibus deuotissimis victi, vt ipsius vitæ terminum demonstraret, suppliciter Dominum rogauerunt. Factumque est, vt primò martyrij sui ordinem, & deferendas suas Colimbriam reliquias, ac ab ea honorificè suscipiendas, & post vitæ ipsius exitum reuelarent: quod & rei demonstrauit euentus. Siquidem post eorum sacra ossa, ab eadem regina in monasterio sanctæ Crucis de Colimbria condita, paucis euolutis diebus, matutinali hora iuxta sanctorum va-

ticini.

ticinium, deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora verò eadem Petrus, ordinis Canoniorum monasterij sacrista, & reginæ confessor, vir omni sanctitate præclarus, præfatos quinque martyres indicibili claritate circumdatos, & Minorum fratrum multitudinem numerosam matutinales Horas in ipso sanctæ Crucis templo decantantes vidit. intellexitque quòd ibi conuenerant, vt exequiarum cultum debito honore præfata reginæ impenderent. Et miranti de reginæ transitu, vnus eorum dixit: De reginæ transitu nihil dubites, nobis enim egredientibus, nūcius tibi aderit. Quod & statim factum est: vt in hoc vno simul appareret, quòd prælibati sancti prophetiæ spiritu pleni fuerant, & præmonstrata visio authentica redderetur.

Igitur apostolici viri ab ipsa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam vtique Deo deuotam, peruenerunt. At illa secularibus vestibus superindutos, quia aliter non erat ipsis transeundi facultas, Hispalim quæ nunc * Sibiliam dicitur, transmisit. Vbi secularibus abiectis indumentis, ad infidelium Mesquitam, vt prædicarent, accesserunt. Impetu autem facto, repulsi & verberibus pluribus laniati, non à concepto spiritus feruore deficientes, aulam ingressi, fidem Mahometicam damnantes, Christum coram rege prædicauerunt. Rex verò in futrorem versus, eos decapitari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiens, paterni furoris ardore compresso, vt maturius in his ageretur obtinuit. At rex seniorum habito consilio, post publicam Christiani nominis ex alta turri, vbi primò retrusi sunt, prædicationem, post etiam squalidi carceris oppressionem, ad se vocatos, misericordiam pollicens, auertere nitebatur à Christo. Cui illi: Vtinam tibi rex misericordiam, quam nobis præstare niteris, maturiori vsus consilio ipse tibi præstares. Age, quod malueris. Corpora eripere potes, fiderea loca animas detinebunt. Stat nobis firma promissio, & pro præsentis morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibusdam Christianis destinauit.

Inter ceteros verò, qui Marochij morabantur, Christianos erat dominus Petrus Infans Portugaliæ regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitus. Hic siquidem in sua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quod facturi venerant cogitantes, omni sublato timore, vbicunquè collectos Saracenos videbant, Christum prædicabant. Contigit autem semel regem Miramolinum ipsos in legis suæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore succensus, iussit cum impetu eos expelli, & ad Christianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verùm illi martyrij desiderio flagrantibus, dimissis in via comitibus, iterum Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferbuit, præcepitque vt teterrimo carcere conclusi, fame sitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina sustinere manus aggauatur. Nam intensi vltra, quam humana patitur natura, calores & aeris intemperies sic infirmos affecit, vt iam clarè cernerent, quòd pro sanctis suis sit diuina vltio infecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis absolutos, illa sors abire permisit. Mirabile dictu: Cum per viginti dies fuerint sine aliquo corporali cibo carceribus inclusi, sola diuina virtute refecti, sic inuenti sunt fortes & alacres, vt merito in stuporem conuerterent se videntes.

Iterumque ad Christianorum plagas missi, relictis comitibus, secundo Marochium redierunt. Interim contra sibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans secum fratres adducit. Redeuntes autem cum victoria Marochium Saraceni simul & Christiani, per triduum aquam non reperientes, nimio sitis ardore cruciabantur. At Berardus, sanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum ceteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum sitim extinguit & hominum. In ipso verò loco nec fons antè visus fuerat, nec post. Reuersi autem Marochium, seruabantur nè prædicarent: sed illi quadam sexta feria in publicum proruperunt. At iussu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi sunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris adducti, alapis à ministris & varijs sunt opprobrijs saturati. Post triduum verò de carcere tracti, nudi & manibus post terga ligatis, durissimis flagellis afflicti, tandem impio iudici sunt præsentati. At ille cernens eorum in fide constantiam nulla posse ratione mutari, iterum iussit durissimè tandiù virgis & fustibus cædi, donèc penè viscera apparerent & ossa. A ministris etiam feruente olco & aceto vulneribus infusis, per totam

Visio Petri reginæ Lusitanicæ confessorij.

* Sibiliam
Concionatur ad Mahometanos.

Diuina vltio in Mahometanos.

20. diebus manent in iuni.

Impetrant diuinitus aquam.

Immaniter flagellatur.

Horrendis

afficiuntur
pœnis.

sequentem noctem super testas volutati sunt, & à pluribus sibi inuicem succedentibus acerbissime afflicti. Nocte verò illa custodes magnam de celo lapsam lucem videntes, & præfatos sanctos cum innumerabili multitudine sublimari, putauerunt diuinitus fuisse liberatos: sed in carcere inuentos, suis fecit rex tribunalibus præsentari.

Matth. 5.

Dei nuncium, vocat
impurum
Mahometem.

Ministri verò illos nudos trahentes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam suadens fidem. Otto verò illius persuasionem confutans, etiam in contemptum prophanz legis in terram spuens, graui ab ipso alapa percussus est. At ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoscat tibi Deus, quia nescis quid facis. Ad impij demum regis conspectum adductis, sic ad eos exorsus est: Estisne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes, ad tantam etiam insaniam adducti estis, vt Dei nuncium blasphemetis? At illi: O rex, fidem veram minimè spernimus: tuam autem falsam, & eius iniquum conditorem, omninò abhorremus: pro vera autem & pati & mori parati sumus. Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Christiana veritate existimans posse renocari, pecunias & formosarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, si Mahometi perfidiam reciperent, aliàs suo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo, conuersi ad regem: Sint tibi, inquiunt, mulieres & pecuniæ: nobis autem sit Iesus Christus. Adhibe vincula, carceres, ignes, tormenta & mortem: omnis nobis leuis est pœna, cum de cælesti gloria cogitamus.

Trucidantur sancti viri.

Tunc rex tantam cernens in sanctis constantiam & immobile propositum, arrepto gladio, minister iniquitatis effectus, capita eorum per medium frontis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, post maximos persecutionum aculeos, post ingentissimas arumnarum moles, æternæ vitæ adepti brauium, martyrij corona dorati sunt. Passi sunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimo septimo Calendis Februarij, ante mortem beati Francisci anno sexto. Qui illorum vt audiuit martyrium, tanto gestiuit gaudio, tanta perfusus est lætitia, quòd facile exprimi non posset. Corpora autem eorum iussu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra urbem varijs ludibrijs circa moenia tracta, tandem penitus in partes conscissa, in campo relicta sunt, vt bestijs essent in cibum. Christiani verò nocte sequenti ad colligendas sacras reliquias exeuntes, lapidibus à Saracenis sunt repulsi. Sequenti verò die, quorundam consilio, nè reliquiæ venerarentur à Christianis vt sanctæ, rex igni comburendas decreuit. Sed igne copioso accenso, cum in eum sanctorum corpora iactarentur, hinc inde flamma declinans reliquit intacta: immò (quod dictu mirabile est) cum vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum esset, diuina faciente virtute, de igne semper exiliens, nec in capillis est læsum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonstratur. Postea verò Saraceni precio sumpto, sanctorum Christi martyrum reliquias Christianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano suo & quibusdam iuuenibus tradidit eas desiccandas, aromatibusque condiendas. Cum autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio scalæ vt sibi succurreretur, exclamauit. Qui confessione præmissa de scala descendens, loquelam amisit, nec prius recuperauit, quam voto facto, super pectus eius vnum de sanctorum capitibus positum est.

Nota hic reuerenter habendas sanctorum reliquias.

Reliquias eorum transferuntur.

Sanctorum autem reliquiæ dum sic exirearentur, quodam appropinquante, vt eas solito more contingeret, sic in aëre cum umbone sunt eleuata, vt non possent humano subsidio contingi. Qui stupefactus, & de fornicatione contritus & confessus, statim valuit de sublimi demissas reliquias contingere. Vnde factum est, vt in maiori reuerentia habitis, nonnulli à facinoribus abstinerent, nè depræhenderentur. Demum eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depositis, ossibus verò in alia, in sua capella collocatis, præfatus Petrus Infans anxie sanctos precabatur, vt redeundi in Portugalliam aditus Christianis concederetur. Quorum meritis factum est, vt rex ei ad Portugalliam redeundi cum vniuersa familia licentiam daret, tamen si consultus illi fuisset, vt eum occideret. Ipse verò reliquias, super mulos positas, læto gradu insequens, liberè ac sine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem positus ad quendam locum peruenit, vbi immani atrocitate leonibus auditis, non paruus cunctis terror ingeritur: sed sacris reliquijs interpositis, omnis profectò mugitus & timor abscellit. Inde solitaria & penitus inuia loca peragrantes, quæ sibi pergendum foret, ignorabant.

rabant. Nec defuit diuina pietas humiliter supplicantibus, qui errantibus, sanctorum meritis via ducatum præbuit. Siquidem iumentum, cui sacra infidebant reliquæ, Infans præire, & alios sequi iussit: nulloq; ductore precedente, Saracenum insidias per inuia & aspera euadentes, ad Septam urbem, ubi ad transfretandum parata erat nauigia, perueniunt. Igitur naues conscendentes, cum sequenti nocte sanctorum patrocinio, lumine de celo de lapso, naufragium euasisent, Hispalim deueniunt. Et vix ventis vela commiserant, cum ecce regis nuncijs, vt eos captiuos reducerent, ad litus applicuerunt; sed his euasis, secundis ventis Colimbriam tandem appulerunt. Ad sacras autem reliquias suscipiendas regina Orocha & populus vniuersus cum iubilo exeuntes, in monasterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longū foret narrare, solennijs sepeliērunt: vbi multis coruscant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cæci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leprosi mundantur, paralytici curantur, obsessi à dæmonibus liberantur, & varijs infirmitatibus detenti, desideratam obtinent sanitatem. Ex ipsis quoque reliquijs vsque hodiè liquor sanguineus & odoriferus manans, multis confert integram sanitatem.

Nec tacendum puto grauem super Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno, quo sancti palmam meruere perennem, omnium penè rerum sterilitas & seua pestis per quinquennium sic in eos debacchata est, vt morbo incurabili inualecente, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipsi quoque impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum vsque ad pedes, eo anno, quo sanctos interemerat, aridum sic factum est & siccum, vt nulli deinceps vsui fuerit. Horum sanctorum felici auditio martyrio & visis reliquijs, inclytus Christi confessor Antonius, tunc quidem illius monasterij canonicus, fidei feruore succensus & amore martyrij, ad Ordinē se transtulit Minorum. Gaudeat igitur Ecclesia, celestium militum illustrata natali. Gaudeat & sacra Minorum religio, sanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micæ sanctorum splendoribus, gratiarum Christo referat actiones, & sanctorum martyrum sectetur vestigia: ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi.

Miracula ad eorum sacras reliquias.

Diuina visitio in Saracenos.

S. Antonius de Padua.

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad historie huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, seruus seruorum Dei, vniuersis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunq; morantibus seu commoraturis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum aliàs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accursij & Adiuisi, qui ex Ordine fratrum Minorum, sub quo & nos coaluimus, fuerunt: qui post multa tormenta sub rege Marochiorum pro Christo mortem subiērunt, & martyrij palmam gloriosè promerentes, plurimis miraculis in ipsa morte & post claruērunt. Ex quo incensus beatus Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tunc erat, ad Ordinem ipsum fratrum Minorum se legitur transtulisse: Concessimus ex Apostolica dignitate viuæ vocis oraculo, vt fratres prædicti Ordinis Minorum possent publicè & solenniter celebrare in suis ecclesijs Missæ & Horarum officium de suprâ memoratis sanctis martyribus. Verum cum frequenter aduersarius humani generis, nitatur bona & sancta opera perturbare, nè tam diuinum & pium opus posset aliquis in posterum impedire: tenore præsentium, ex certa nostra scientia, Authoritate Apostolica concedimus, quod prædicti fratres MINORES vbique solenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipsis Berardo, Petro, Accursio, Adiuto & Ottone, sub officio duplici maiori, ac etiã 16. Ianuarij, quæ die ab hoc seculo per martyrium decesserunt, liberè ac cum sana & serena conscientia dicere & celebrare: Inhibentes præfata Apostolica autoritate, nè quis huic nostræ concessionis audeat se opponere: non obstantibus in contrarium facientibus quibuscunq;. Prætereà quia difficile esset, præfens Breue ad omnia loca deferri, volumus * vt illius transumpti, alicuius publici notarij subscripto, & sigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrum Minorum de Obseruantia, non immeritò ea prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si idem præfens Breue originaliter ostenderetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 7. Augusti, Anno Domini 1481. Pontificatus nostri anno XI.

* deesse vis dei, queant, aut aliquid eiusmodi. * legèdū apparet, vt illius transumpto, alicuius publici notarij manu subscripto.